

Kadernota 2024

inclusief Eerste

Bestuursrapportage 2023

DORDRECHT

Inhoudsopgave

Inleiding	3
Financiële samenvatting	4
College.....	6
Disclaimer	7
Eerste Bestuursrapportage 2023	7
Bestuurlijk en Ondersteunend Dordrecht	8
Financiële afwijking	9
Levendig, Leefbaar en Veilig Dordrecht.....	9
Financiële afwijkingen	9
Groen, Duurzaam en Ruimtelijk Dordrecht	10
Financiële afwijkingen	10
Gezond, Sociaal en Zorgzaam Dordrecht	11
Financiële afwijkingen	11
Lerend en Ondernemend Dordrecht	13
Financiële afwijkingen	13
Bouwend en Bereikbaar Dordrecht	14
Financiële afwijkingen	15
Algemene Dekkingsmiddelen.....	16
Financiële afwijkingen	16
Overhead	17
Financiële afwijkingen	17
Mutaties Kadernota 2024	18
Autonome ontwikkelingen.....	18
Indexeringen	19
Indexaties uitgaven	19
Indexaties inkomsten	21
Knelpunten	22
Nieuwe investeringen	29
Dekkingsmaatregelen.....	32
Beleidswensen	33
Perspectief Kadernota 2024	36
Financiële beeld.....	36
Weerstandsvermogen	37
Onzekerheden.....	38
Algemeen	38
Sociaal	39
Fysiek	39

Inleiding

Ook in financieel lastiger tijden doorbouwen aan een sterke en groene stad

Het is een uitdaging geweest om een sluitende kadernota aan u te presenteren. Daarmee voelen we nu de effecten van ontwikkelingen die we al eerder zagen aankomen maar waarvan de omvang nog onzeker was. Zo noemden we in de [Kaderbrief 2023](#) de effecten van de crisissituatie in Oekraïne op de inflatie. De loon- en prijsontwikkeling van de afgelopen jaren is nu een van de oorzaken van de budgettaire ontwikkelingen in Dordrecht. Dat raakt de Dordtse organisatie maar ook onze partners, zoals de GR Sociaal, de GR DG&J en de gesubsidieerde instellingen. Maar ook los van de inflatie zagen we al eerder dat de opstelling van het Rijk tot een zeer ongunstig perspectief voor de lokale overheid leidt.

Als college en raad hebben we de ruimte genomen om hierop te anticiperen en gezamenlijk een ambitie te formuleren voor onze stad in de Agenda Dordrecht 2030. We zagen enkele jaren geleden al een verslechterend meerjarenbeeld aankomen, maar hebben met dank aan incidentele middelen toch de slag weten te maken van beheer- naar ontwikkelgemeente. We hebben daarmee samen ingezet op een strategie van investeringen die Dordrecht een aantrekkelijke stad maken om in te leven en werken met een veerkrachtige bevolking. Uitgangspunt daarbij was en is dat alleen met zulke investeringen het mogelijk is om op lange termijn voldoende draagkracht te creëren voor de voorzieningen waar de inwoners van de stad trots op zijn en die we met elkaar in stand willen houden. Dit vergt enerzijds investeringen. Met de opbrengsten van de verkoop van Eneco hebben wij daarom reserves gecreëerd voor toekomstige groei van de stad. Anderzijds hebben we met elkaar afgesproken dat we op de korte termijn geen financieel beleid moeten voeren dat deze langetermijnstrategie ondergraaft.

We zien nu de eerste effecten van deze inzet in de vorm van extra opbrengsten vanuit lokale belastingen en algemene uitkering van het Rijk als gevolg van groei van de stad op het vlak van inwoners en bedrijven. De huidige kadernota biedt de ruimte om onze inzet op deze strategie door te zetten. We zijn erin geslaagd voor 2024 een financieel perspectief te bieden met een sluitende begroting waarbij we de ambities uit het Politiek akkoord vol kunnen doorzetten.

Tegelijkertijd ligt er voor nu en de toekomst een aantal financiële uitdagingen. Voorzieningen die in het verleden betaald zijn vanuit de verkoopopbrengsten van aandelen vragen op afzienbare termijn om groot onderhoud of moeten vervangen worden. Er komt als het ware een boeg golf aan investeringen aan. Een golf die onvoldoende geborgd is in onze begroting en die niet meer vanuit reserves kan worden opgevangen. Daarnaast komt het meerjarenbeeld verder onder druk te staan doordat de gemeente op termijn weer moet gaan lenen om investeringen mogelijk te maken (de Enecomiddelen zijn dan volledig ingezet). Rentekosten gaan dus op termijn weer stijgen.

Waar we andere jaren voordelige jaarresultaten in konden zetten om tekorten terug te dringen en nieuwe ambities te bekostigen, zien we nu dat door verliesgevende grondexploitaties reserves teruglopen. Sterker nog, om in 2023/2024 nieuwe grondexploitaties te kunnen starten zal het aanspreken van reserves nodig zijn. Verwachte resultaten van de grondexploitaties lopen aldus naar verwachting terug.

Zoals aangegeven is onze inzet om ook na 2024 als Dordrecht deze ambitie vast te houden en ondanks de financiële krapte te blijven investeren in de stad. Om dit mogelijk te maken gaan we op weg naar de Kadernota 2025 onze financiën onder de loep nemen en zetten we in op het herijken van de financiële strategie, inclusief een voorstel tot prioritering.

Rijksbeleid

De fors oplopende tekorten ontstaan grotendeels door rijksbeleid. Een rijksbeleid dat helaas niet consequent is zoals bijvoorbeeld zichtbaar is in de berichtgeving over te verwachten prijscompensatie door het Rijk. Deze is in de Voorjaarsnota op een laat moment sterk gereduceerd. Dit maakt het voor gemeenten lastig een goed proces te doorlopen.

Het kabinet heeft er daarnaast voor gekozen tot en met 2025 (financieel) beleid te maken en het beleid voor na de regeerperiode over te laten aan een nieuwe coalitie. Hierdoor lopen de gemeentelijke inkomsten na de regeerperiode flink terug. Het kabinet heeft in de Septembercirculaire 2022 ter compensatie voor 2026 eenmalig € 1 miljard beschikbaar gesteld. In de Voorjaarsnota 2023 is aangekondigd dat dit bedrag ook vanaf 2027 structureel beschikbaar komt. Zodra de meicirculaire beschikbaar komt, wordt het effect op de inkomsten voor Dordrecht in kaart gebracht.

Ondanks de extra middelen blijven er vanaf 2026 grote kortingen in de boeken staan. In 2026 een daling van circa € 2 miljard ten opzichte van 2025. Daarbij komt dat het Rijk er vaker voor kiest om kortlopende specifieke uitkeringen te verstrekken, die ten koste gaan van de structurele bijdrage vanuit het Rijk. Ondanks dat de omvang van middelen op korte termijn niet afneemt en op onderdelen zelfs toeneemt, maakt dit het voor gemeenten lastig om structureel beleid te maken, aangezien de inkomsten niet structureel geborgd zijn. Dit zet de gemeentelijke uitvoering van wettelijke taken én de haalbaarheid van de grote maatschappelijke opgaven verder onder druk. Elke gemeente wordt hierdoor geraakt, waardoor gemeenten er massaal voor kiezen om het jaar 2026 en de jaren erna niet te laten sluiten in de begroting.

Financiële strategie

We gaan door met het bouwen van een fundament om ook in de toekomst onze voorzieningen betaalbaar te houden. De Agenda 2030 is daarin de eerste stap, maar groei alleen is niet genoeg. Er is meer nodig en dat wordt zichtbaar in deze Kadernota 2024. We kiezen voor een concrete oplossing voor de korte termijn en het opstellen van een strategie voor de lange termijn. De inzet is voor 2024 een sluitende begroting en voor 2025 een resultaat dicht tegen neutraal.

Door begrotingsjaar 2024 sluitend te maken en te houden creëren we tijd. Dit geeft ons de ruimte om samen met de gemeenteraad een zorgvuldig proces in te richten en te doorlopen om zo bij de Kadernota 2025 tot een voorstel voor een gezonde financiële huishouding te kunnen komen. Daarbij zijn ombuigingen en bezuinigingen onvermijdelijk. Dit soort trajecten is intensief en vraagt veel van de organisatie. Daarom werken we aan een zorgvuldige aanpak waarbij we inzetten op een goede samenwerking tussen college en raad.

Stand geactualiseerde Begroting 2023

Voor het boekjaar 2023 leiden de aanpassingen tot een negatief begrotingsresultaat van € 1.883.000 en daarmee een vooruitzicht op het verder teruglopen van de Algemene reserve en bijbehorende weerstandratio. In de nieuwe Financiële Verordening 2023 is opgenomen dat het college in dat geval mogelijke bijsturingmaatregelen aan de raad meegeeft, zodat de raad de keuze heeft om in te teren op het vermogen óf het beleid (de activiteiten) bij te stellen. Omdat ook voor 2023 de invloed van schommelende rijksfinanciering van grote invloed is en de Meicirculaire 2023 nog niet bekend is, stellen wij voor dit op een later moment te bezien. Tegen die tijd is er meer inzicht in nieuwe financieringsbronnen, rijksregelingen (SPUK's) en werkelijke bestedingen.

Financiële samenvatting

De voordelige begrotingssaldi 2024 en 2025 lopen terug en slaan, als we geen maatregelen nemen, om in een tekort. Vanaf 2024 is er een overschot van € 146.000 dat vanaf 2025 omslaat in een tekort oplopend naar € 30 miljoen in 2027 (was € 22 miljoen negatief). Begrotingsjaar 2024 laat dus nog wel een kleine plus zien.

De effecten van de Meicirculaire 2023 konden in deze stand nog niet worden meegenomen, omdat deze circulaire pas eind mei beschikbaar is gekomen. Vooruitlopend daarop is wel op basis van de Voorjaarsnota van het Rijk een eerste indicatie van de bijstelling van de algemene uitkering in de cijfers meegenomen. Van de toegezegde € 1 miljard vanaf 2027 is, vooruitlopend op de Meicirculaire 2023 een eerste inschatting opgenomen in deze cijfers (€ 9 miljoen voor Dordrecht). Het Rijk heeft eerder aangegeven de begrotingsjaren na hun regeerperiode aan een nieuw kabinet over te laten en dat veroorzaakt forse tekorten in de gemeentelijke begroting.

Meerjarenbegroting

De stand van de Begroting 2023 samen met alle mutaties zoals opgenomen in deze Kadernota 2024 leidt tot het volgende voorlopige meerjarenbeeld:

	2023	2024	2025	2026	2027
	Bedragen × € 1.000				
Eindsaldo Begroting 2023	€ 4.582	€ 8.761	€ 10.036	€ 12.957-	€ 24.200-
Besluitvorming 2023	€ 265-	€ 70-	€ 70-	€ 70-	€ 70-
Startpositie meerjarenraming 2023-2027	€ 4.317	€ 8.691	€ 9.966	€ 13.027-	€ 24.270-
Ontwikkelingen	€ 2.570	€ 4.815	€ 840	€ 340	€ 10-
Indexaties	€ 3.200-	€ 5.705-	€ 6.821-	€ 6.726-	€ 6.375-
Knelpunten	€ 7.750-	€ 13.645-	€ 14.490-	€ 14.540-	€ 14.320-
Dekkingsmaatregelen	€ 2.180	€ 6.890	€ 6.990	€ 6.930	€ 15.900
Beleidswensen	€ -	€ 900-	€ 1.150-	€ 1.000-	€ 1.000-
Kadernota 2024	€ 1.883-	€ 146	€ 4.665-	€ 28.023-	€ 30.075-

Om begrotingsjaar 2024 sluitend te krijgen en de tekorten voor de volgende jaren nog enigszins te beperken, gaan we op een aantal onderdelen strakker begroten. Voorbeelden hiervan zijn onder andere: het beperkt toepassen van de inflatiecorrectie op uitgaven, de (verwachte) stijging van de formatie dekken uit de bestaande P-budgetten en het inzetten van nieuwe cofinanciering op bestaande activiteiten. Dit vergt voor deze onderdelen de komende jaren een actieve sturing en bewaking.

Provinciaal toezicht

Het saldo van de jaarschijven na 2024 is negatief. In het saldo zijn echter ook incidentele baten en lasten opgenomen, die niet structureel doorwerken. De provincie houdt bij het toezicht op de begroting voor haar oordeel echter het structurele saldo aan. Als we het begrotingssaldo corrigeren voor deze incidentele baten en lasten, dan ontstaat onderstaand beeld van het structurele begrotingssaldo.

	2023	2024	2025	2026	2027
	Bedragen × € 1.000				
Kadernota 2024	€ 1.883-	€ 146	€ 4.665-	€ 28.023-	€ 30.075-
Correctie incidentele baten en lasten	€ 5.737	€ 1.560	€ 1.000	€ 1.430	€ 6.834
Structureel saldo 2024 - INDICATIEF	€ 3.854	€ 1.706	€ 3.665-	€ 26.593-	€ 23.241-

De tabel laat zien dat het structurele begrotingssaldo na 2024 in alle jaarschijven, ondanks een positieve correctie op incidentele baten en lasten, negatief blijft. Voor het lopende begrotingsjaar 2023 resteert na correctie wel een positief structureel saldo.

Door begrotingsjaar 2024, zowel op totaal- als op structureel niveau, sluitend te maken en te houden, creëren we tijd. Dit geeft ons de ruimte om samen met de gemeenteraad een zorgvuldig proces in te richten en te doorlopen om zo bij de Kadernota 2025 tot een voorstel voor een gezonde financiële huishouding te kunnen komen. Daarbij zijn ombuigingen en bezuinigingen onvermijdelijk.

College

Van links naar rechts: Marc Merx (VVD), Chris van Benschop (GroenLinks), Rik van der Linden (CU/SGP), Peter Heijkoop (CDA), Wouter Kolff (burgemeester), Tanja de Jonge (GroenLinks), Maarten Burggraaf (VVD) en Carlo Post (gemeentesecretaris).

A.W. Kolff, burgemeester

Portefeuilles: Algemene & Kabinetszaken; Handhaving openbare orde & veiligheid; Politie; Voorzitter Veiligheidsregio Zuid-Holland Zuid (Brandweer en crisisbeheersing); Integraal veiligheidsbeleid; Vergunningen (Horeca, evenementen, APV en Wet Bibob); Bestuurlijke betrekkingen & Public Affairs; Regionale samenwerking; Voorzitter Smart Delta Drechtsteden; Internationale samenwerking; Publiekszaken (wettelijke taken en verkiezingen); Mediabeleid & Communicatie.

M.D. Burggraaf (VVD), wethouder

Portefeuilles: Stadsontwikkeling (RO en bouwen); MKB & Innovatiebeleid, Zakelijke dienstverlening, Maritieme Maakindustrie (incl. havens), Ambulante handel; Agenda 2030: Levendige Binnenstad; Toerisme & Evenementen; Digitalisering (Smart Society); Huis van Stad & Regio; Servicegemeente (bedrijfsvoering en coördinatie Groei-SmartDeltaDrechtsteden-agenda).

Verbonden partijen: ROM-D (Holding Regionale Ontwikkelingsmaatschappij Drechtsteden NV, ROM-D Capital BV, ROM-D Beheer NV, ROM-D CV Projecten en ROM-D CV Kil III); Innovation Quarter; Stichting Administratiekantoor Breedband Drechtsteden.

C.C. van Benschop (GroenLinks), wethouder

Portefeuilles: Arbeidsmarkt & Economie (incl. bedrijventerreinen, maatschappelijk betrokken ondernemen); Agenda 2030: Ruimte voor banen & Glansrijke Toekomst; Westelijke Dordtse Oever (exclusief Zeehavengebied); Smart Campus Leerpark; Hoger onderwijs (MBO/HBO); Voortgezet onderwijs; Inclusiviteit, Diversiteit & Kansengelijkheid; WMO (regionaal: Maatwerk, lokaal: Wijkteams en Buurtwerk); Mantelzorg.

Verbonden partijen: GR Sociaal (GRS); GR Dienst Gezondheid en Jeugd Zuid-Holland Zuid (GR DG&J ZHZ); Coöperatie Ontwikkeling Leerpark U.A.

H. van der Linden (ChristenUnie/SGP), wethouder

Portefeuilles: Mobiliteit, Bereikbaarheid, Spoorveiligheid & Parkeren; Infrastructuur (Weg- en waterwegenonderhoud, riool, bruggen en viaducten); Groenblauwe stad inclusief Klimaatadaptie(programma); Publieke gezondheid; Jeugdzorg (incl. regionale/SOJ taken, jeugdhulpverlening inclusief jeugdhulp naar voren en stichting jeugdteams); Cultuur, Monumentenzorg & Archeologie; Dienstverlening/burgerzaken.

Verbonden partijen: GR Sociaal (GRS); GR Dienst Gezondheid en Jeugd Zuid-Holland Zuid (GR DG&J ZHZ); GR Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid (OZH); B.V. Gemeenschappelijk Bezit Evides; Merwedelingelijin beheer B.V.

P.J. Heijkoop (CDA), wethouder

Portefeuilles: Volkshuisvesting (inclusief beschermd wonen & maatschappelijke opvang); Financiën; Werk & Inkomen; Armoede & Schulden; Inburgering; Kinderopvang & Primair onderwijs; Bibliotheek; Dordtpas; Vrijwilligersbeleid.

Verbonden partijen: GR Sociaal (GRS); GR Sociale Werkvoorziening Drechtsteden (Drechtwerk); GR Gemeenschappelijke vuilverwerking Dordrecht en omstreken (GR Gevudo); Bank Nederlandse Gemeenten.

M.P.P.M. Merx (VVD), wethouder

Portefeuilles: Leefbaarheid & overlastbestrijding, Handhaving & toezicht openbare ruimte (boa's); Wijkenaanpak; Vergunningen (bouwen, milieu, leefomgeving, Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid); Stadsbeheer-Ruimtelijke kwaliteit: afval, groenonderhoud, verlichting, speelplekken; Sport & Recreatie; Preventie jeugd; Personeel en Organisatie; Essenhof; Straatnamencommissie.

Verbonden partijen: GR Dienst Gezondheid en Jeugd Zuid-Holland Zuid (GR DG&J ZHZ); GR Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid (OZH).

T.F. de Jonge (GroenLinks), wethouder

Portefeuilles: Duurzaamheid, Klimaat, Energie & Milieu; Gemeentelijk Vastgoed (incl. onderwijshuisvesting); Agenda 2030: Duurzame Stad; Grondbedrijf; Biesbosch; Weizigt; Dierenwelzijn; (Burger)Participatie.

Verbonden partijen:	GR Sociaal (GRS); GR Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid (OZHZ); GR Gemeenschappelijke vuilverwerking Dordrecht en omstreken (GR Gevudo); Stedin Holding NV; Energie Coöperatie Dordrecht.
---------------------	--

C.H.W.M. Post, gemeentesecretaris

Algemeen directeur en eerste adviseur van het college.

Disclaimer

DISCLAIMER

Deze website is met zorg samengesteld. Desondanks is het mogelijk dat deze informatie onvolledig of verouderd is en/of onjuistheden bevat. De gemeente aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade van welke aard dan ook die het gevolg is van eventuele onjuiste informatie op deze website. De gemeente is niet verantwoordelijk voor informatie op internetpagina's van derden waarnaar op deze website wordt verwezen. Ook neemt de gemeente geen verantwoordelijkheid voor de gevolgen van het gebruik van de op de website aangeboden informatie.

PRIVACY

Er worden uitsluitend statistische gegevens verzameld gericht op klikgedrag en geen privacygevoelige informatie.

Eerste Bestuursrapportage 2023

Er is vastgelegd in de Financiële Verordening om enkel op de financiële en beleidsmatige afwijkingen te rapporteren in de eerste Bestuursrapportage 2023. Dit betreffen enkel afwijkingen op het [begrotingsjaar](#) 2023. De structurele afwijkingen vanaf 2023 worden meegenomen in de Kadernota 2024.

Per programma worden de afwijkingen toegelicht. Eerst worden alle financiële afwijkingen per programma genoemd. Alle getallen zijn x € 1.000 en een negatief getal is een nadeel. Vervolgens worden per programma de beleidsinhoudelijke afwijkingen opgesomd. In onderstaande tabel vindt u de samenvatting van de financiële afwijkingen.

	2023
Begrotingssaldo 2023	4.582
Nadien genomen besluiten:	
Verruiming kwijtscheldingsbeleid 2023 en verder	-70
Extra subsidie RTV 2023	-150
Budget fietsenstalling	-45
Resultaat Eerste Bestuursrapportage 2023	4.317

Financiële afwijkingen	2023
Programma 1. Bestuurlijk en Ondersteunend	806
Programma 2. Levendig, Leefbaar en Veilig	50
Programma 3. Groen, Duurzaam en Ruimtelijk	-625
Programma 4. Gezond, Sociaal en Zorgzaam	-473
Programma 5. Lerend en Ondernemend	141
Programma 6. Bouwend en Bereikbaar	0
Algemene Dekkingsmiddelen	-1.518
Overhead	-239
Totaal afwijkingen Eerste Bestuursrapportage 2023	-1.858

Verzamelwijziging

Voorheen was het gebruikelijk om met een zogenaamde verzamelwijziging de budgettaire neutrale technische wijzigingen te verwerken. Met de vastgestelde nieuwe Financiële Verordening doen we dit niet meer afzonderlijk, maar in de bestuursrapportages. Dit betreft technische wijzigingen, die niet van invloed zijn op het resultaat.

Energielasten

Op dit moment is er voor 2023 nog niet voldoende beeld van de verwachte energielasten voor gemeente Dordrecht. Voor de Tweede Bestuursrapportage 2023 wordt dit in beeld gebracht en kunnen mogelijke tegenvallers worden verrekend met de hiervoor bestemde stelpost.

Investeringskredieten

Bij de jaarrekening 2022 was de omvang van de overheveling van kredieten naar 2023 fors. In de aanloop naar de Begroting 2024 zal een beoordeling van de lopende en meerjarig geplande kredieten worden uitgevoerd. Daarbij kijken we naar de uitvoerbaarheid (realisme, capaciteit) en onderbouwing, omdat als gevolg van loon- en prijsstijgingen de kredieten mogelijk niet meer toereikend zijn.

Bestuurlijk en Ondersteunend Dordrecht

Voortgang op beleid

We werken aan een toolbox voor (burger)participatie met het oog op de Omgevingswet (activiteit behorend bij doelstelling 1).

Wat doen we in 2023?

De toolbox bestaat uit een dynamische website die - samen met de Handreiking Participatiebeleid met het oog op de Omgevingswet - initiatiefnemers en aanvragers van een omgevingsvergunning moet stimuleren om participatie te organiseren. De toolbox is ook beschikbaar voor gemeentelijke initiatieven, projecten en omgevingsplannen en heeft dan als doel om zowel te inspireren als te komen tot betere participatie.

Bezoekers van de toolbox vinden er voorbeelden van participatie instrumenten en 'best practices'. In 2021 is een toolbox ontwikkeld en in 2022 is hiermee geoefend. Eind 2022 stellen we de toolbox online beschikbaar. Na de inwerkingtreding van de Omgevingswet medio 2023 wordt de toolbox waar nodig verbeterd of uitgebreid.

Toelichting beleidsafwijking

In maart 2023 is bekend geworden dat de Omgevingswet 1 januari 2024 in werking treedt. In 2022 is een toolbox ontwikkeld. Deze wordt in 2023 online beschikbaar gemaakt en getest. Na inwerkingtreding van de Omgevingswet in 2024 wordt de toolbox waar nodig verbeterd of uitgebreid.

We monitoren en evalueren het Beleidskader Participatie 1.0 in het kader van de Omgevingswet (activiteit behorend bij doelstelling 1).

Wat doen we in 2023?

Monitoring en evaluatie van het Participatiebeleid en naar aanleiding daarvan regelmatige actualisaties van het beleid, alsmede van de lijst buitenplanse activiteiten, vinden we belangrijk. Het beleidskader wordt een jaar na inwerkingtreding geëvalueerd. In 2023 gaan de Omgevingswet en het daarbij behorende beleidskader in werking.

Toelichting beleidsafwijking

De inwerkingtreding van de Omgevingswet is 1 januari 2024. Monitoring en evaluatie van het beleid schuiven mee: deze vinden een jaar na inwerkingtreding plaats.

Financiële afwijking

Financiële afwijking	Incidenteel/ Structureel	Lasten 2023	Baten 2023
1. Bijdrage voor hulp aan Turkije en Syrië na aardbevingen	Incidenteel	-122	
2. Aansluiting begroting Dienstverlening	Incidenteel	-147	147
3. POK-middelen verschuiven qua begrotingsprogramma	Incidenteel	928	
Totaal		659	147
Resultaat		806	

Toelichting bij de afwijkingen

1. Bijdrage voor hulp aan Turkije en Syrië na aardbevingen

De lasten zijn 122k hoger dan geraamd, omdat er een bijdrage gestort is voor hulp aan Turkije en Syrië na de aardbeving.

2. Aansluiting begroting Dienstverlening

De begrote lasten voor het Drechtstedelijk Klant Contact Centrum stijgen met 147k, doordat naast de loon- en prijscompensatie de exploitatiekosten worden bijgesteld met het acres voor de groei van het inwoneraantal. De baten stijgen met hetzelfde bedrag, omdat de kosten aan de deelnemende gemeenten worden doorberekend.

3. POK-middelen verschuiven qua begrotingsprogramma

De POK-middelen staan nu geraamd op dit programma en gaan naar programma 4, waar ze ingezet worden voor wijkteams en rechtsbescherming (zie programma 4).

Levendig, Leefbaar en Veilig Dordrecht

Voortgang op beleid

De uitvoering van de activiteiten ligt op schema.

Financiële afwijkingen

Financiële afwijking	Incidenteel/ Structureel	Lasten 2023	Baten 2023	Reserves mutaties
1. Opvang ontheemden Oekraïne	Incidenteel	-34.380	34.380	
2. Uitvoeren integraal veiligheidsplan	Incidenteel	-375		375
3. Inzet programmeringsreserve Musea	Incidenteel	-353		353
4. Actualisatie begroting Musea	Structureel	-537	537	
5. Subsidie SPUK Breed 2023-2026 (Cultuur)	Incidenteel	-30	80	
Totaal		-35.675	34.997	728
Resultaat			50	

Toelichting bij de afwijkingen

1. Opvang ontheemden Oekraïne

Bij het opstellen van B2023 konden we nog geen inschatting maken van de verwachte kosten en uitkering voor de ontheemden. Op dit moment ramen we de Specifieke uitkering voor 2023 op ruim € 34 miljoen. Voorzichtigheidshalve ramen we de verwachte kosten op eenzelfde bedrag.

2. Uitvoeren integraal veiligheidsplan

De lasten stijgen met 375k, doordat de middelen die bij het Politiek Akkoord beschikbaar zijn gesteld met deze wijziging aan de exploitatie worden toegevoegd. Met het vaststellen van het

[veiligheidsplan 2023-2026](#) is dit in maart 2023 (RV 2022-0198581) geformaliseerd. Dit gaat ten laste van de reserve PA 2022-2026 Veiligheid (IVP 22-26).

3. Inzet programmeringsreserve Musea

De lasten voor Musea zijn in 2023 353k meer dan begroot, omdat de kosten voor voorbereiding van de grote tentoonstelling Ary Scheffer en de Franse romantiek in 2023 gemaakt worden. Deze tentoonstelling is voor 2024 geprogrammeerd en (entree)opbrengsten landen dan ook in 2024. Het tekort van 2023 wordt gedekt uit de programmeringsreserve.

4. Actualisatie begroting Musea

Zowel de baten als lasten van de begroting Musea stijgen met 537k. Dit is een aanpassing gebaseerd op recente ontwikkelingen. Zo zijn de entreprijzen voor Huis van Gijn en Hof verhoogd, trekken de bezoekersaantallen aan, waardoor er hogere verkoopopbrengsten in de winkel zijn en het archiefbeheer genereert extra inkomsten. De extra baten worden ingezet om de budgetten programmering, communicatie, educatie en salarissen te verhogen.

5. Subsidie SPUK BREED 2023-2026 (cultuur)

De baten en lasten zijn per saldo voor 50k hoger dan begroot, omdat er subsidie wordt ontvangen vanuit de SPUK versterking sport en bewegen, gezondheidsbevordering, cultuurparticipatie en sociale basis (SPUK BREED). Voorheen werden deze baten ontvangen via een Decentralisatie uitkering in het programma Algemene dekkingsmiddelen.

Investeringskredieten binnen programma 2 Levendig, Leefbaar en Veilig

Het geraamde planmatig onderhoud aan de vaartuigen van het Biesboschcentrum op grond van een nieuw MJOP bedraagt voor het jaar 2023 € 49.000 en was nog niet begroot. De kosten worden gedekt door de hiervoor gevormde voorziening.

Groen, Duurzaam en Ruimtelijk Dordrecht

Voortgang op beleid

De uitvoering van de activiteiten ligt op schema.

Financiële afwijkingen

Financiële afwijking	Incidenteel/ Structureel	Lasten 2023	Baten 2023	Reserves mutaties
1. Meer inkomsten door meer werkzaamheden voor kabels en leidingen	Incidenteel		200	
2. Hogere lasten bewonersparticipatie	Incidenteel	-150		
3. Inkomsten uit afvalstoffenheffing nemen toe	Incidenteel		200	-200
4. Aanbestedingsnadelen wijkonderhoud	Incidenteel	-675		
5. Overige budgettaire neutrale mutaties	Incidenteel	-243	243	
Totaal		-1.068	643	-200
Resultaat		-625		

Toelichting bij de afwijkingen

1. Meer inkomsten door meer werkzaamheden voor kabels en leidingen

De baten zijn 200k hoger dan begroot, omdat we meer vergunningen verwachten te verlenen voor het (ver)leggen van kabels en leidingen. Daarnaast verwachten we meer door te berekenen voor graafwerkzaamheden voor het dichten van sleuven. Dit wordt vooral veroorzaakt door nieuwbouwprojecten en ontwikkelgebieden, de energietransitie en het oplossen van storingen en onderhoud aan bestaande netten door netbeheerders en gemeente.

2. Hogere lasten bewonersparticipatie

De lasten zijn 150k hoger dan begroot, omdat het organiseren van bewonersparticipatie rondom het onderhoud van openbaar groen in vierjarige bestekken met aannemers wordt vastgelegd, terwijl de dekking in de begroting voor slechts drie jaar was geregeld.

3. Inkomsten uit afvalstoffenheffing nemen toe

De baten zijn 200k hoger dan begroot, omdat de inkomsten uit afvalstoffenheffing toe nemen, doordat meer huishoudens betalen voor het ophalen en verwerken van afval. Deze extra inkomsten worden in de reserve Afval gestort. Met de wijziging van de tarieven voor 2024 worden de extra meerjarige inkomsten geraamd.

4. Aanbestedingsnadelen wijkonderhoud

Door de aantrekkende markt en de hoge inflatie (en de daardoor sterk gestegen marktprijzen) zijn bij de aanbestedingen van het reguliere wijkonderhoud (maaien, snoeien, blad ruimen, e.d.) voor 2023 en verder, begin dit jaar, opnieuw aanbestedingsnadelen ontstaan voor een bedrag van 675k.

5. Overige budgettair neutrale mutaties

Verschillende kleine administratief technische mutaties vormen een lasten- en batenverhoging van 243k.

Investeringskredieten binnen programma 3 Groen, Duurzaam en Ruimtelijk

De raad wordt gevraagd om het krediet 'Bruggen' te herbestemmen naar 'Inrichting Koetshuis' waarvoor aanpassing van de inrichting en akoestiek van de ruimtes is benodigd. Waarborging van de functie van Weizigt van het ontvangen van professionals, mensen uit de wijk, vrijwilligers en scholen is zo voorzien. Instandhouding van bruggen wordt verzorgd met regulier onderhoud.

Gezond, Sociaal en Zorgzaam Dordrecht

Voortgang op beleid

De uitvoering van de activiteiten ligt op schema.

Financiële afwijkingen

Financiële afwijking	Incidenteel/ Structureel	Lasten 2023	Baten 2023	Reserves mutaties
1. Middelen Lokaal Sportakkoord 2020-2022 geraamd	Incidenteel	-94	94	
2. Rijk keert SPUK uit	Incidenteel	-1.529	1.529	
3. Regionale jeugdprogramma's worden uitgevoerd	Incidenteel	-200	200	
4. POK-middelen worden ingezet c.q. herschikt	Incidenteel	-180		-748
5. Initiatief 'een warme ontmoeting' is opgestart in 2022	Incidenteel	150		-150
6. Inkomstenderving door blaashal gecompenseerd	Incidenteel	-35		35
7. Ramen budgetten SPUK BREED 2023-2026 (sport)	Incidenteel	-230	685	
8. SPUK Inburgering	Incidenteel	-164	164	
Totaal		-2.282	2.672	-863
Resultaat		-473		

Toelichting bij de afwijkingen

1. Middelen Lokaal Sportakkoord 2020-2022 geraamd

De lasten zijn incidenteel 94k hoger dan begroot, omdat de resterende middelen van jaarschijf 2022 besteed mogen worden in 2023. De baten zijn incidenteel 94k hoger dan begroot, omdat de ontvangen middelen van het Lokaal Sportakkoord 2020-2022 zijn doorgeschoven naar 2023.

2. Rijk keert SPUK uit

Zowel de baten als de lasten zijn 1.529k hoger dan geraamd, omdat de gemeente Dordrecht dit geld ontvangt van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport om het lokale preventie-akkoord 2023 uit te voeren. Dit akkoord richt zich op het terugdringen van roken, problematisch alcoholverbruik en overgewicht.

3. Regionale jeugdprogramma's worden uitgevoerd

De lasten zijn naar verwachting 200k hoger dan begroot, omdat het regionaal programma 'Werk voor de Jeugd' uitgevoerd wordt. Dit programma is door het Netwerk MT Jeugd Zuid-Holland Zuid opgesteld en hierin staan de kansen voor de lokale preventieve beleidskeuzes en de kracht van de regionale samenwerking qua jeugdzorg centraal. De baten stijgen ook met 200k, omdat de kosten betaald worden door de gemeenten uit de regio Zuid-Holland Zuid.

4. POK-middelen worden ingezet c.q. herschikt

We zetten de POK-middelen voor twee onderwerpen in, namelijk: het intensiveren van (rechts)hulp in de stad, passend bij de kaders van het raadsvoorstel 'Vervolg samen tegen armoede', en voor de kerntaken van de sociale wijkteams in de periode 2023-2026. Deze middelen storten we tijdelijk in de reserve Politiek Akkoord 2022-2026 Innovatie Preventief Sociaal Domein. Zodra we het geld nodig hebben, onttrekken we die uit deze reserve.

5. Initiatief 'een warme ontmoeting' is opgestart in 2022

Partners uit de stad hebben vanaf november 2022 locaties extra opengesteld voor inwoners om warm te zitten, anderen te ontmoeten of te werken. De hiermee gepaard gaande kosten in 2022, die overigens gedekt worden uit het Crisis- en Herstelfonds, waren begroot in 2023. We herstellen deze onjuistheid.

6. Inkomstenderving door blaashal gecompenseerd

De lasten zijn gedurende een periode van 4 jaar 35k hoger dan begroot, omdat mogelijk gedeelde opbrengsten bij verenigingshallen op grond van het besluit tot garantstelling blaashal (2022-0149966) worden gecompenseerd.

Dekking vindt conform raadsbesluit plaats uit de reserve sportparken.

7. Ramen budgetten SPUK BREED 2023-2026 (SPORT)

De lasten zijn voor de periode 2023-2026 jaarlijks 230k hoger dan begroot, omdat de bijdrage vanuit de Specifieke uitkering versterking voor sport en bewegen, gezondheidsbevordering, cultuurparticipatie en de sociale basis 2023-2026 (SPUK BREED) hoger is dan de Decentralisatie Uitkering voor Combinatiefuncties/buurtsportcoaches. Daarnaast is het Lokaal Sportakkoord onderdeel van de SPUK Breed. De baten zijn voor de periode 2023-2026 685k hoger dan begroot, omdat het Rijk heeft besloten de Decentralisatie Uitkering te vervangen door een SPUK. Ook zijn de budgetten van het Lokaal Sportakkoord toegevoegd aan de SPUK BREED. De inkomsten worden begroot op de programma's Gezond, Sociaal en Zorgzaam (sport) en Levendig, Leefbaar en Veilig (cultuur) en niet meer onder Algemene Dekkingsmiddelen.

8. SPUK Inburgering

De lasten zijn 164k toegenomen omdat het aantal mensen dat in Dordrecht een inburgeringstraject volgt, is toegenomen. De baten zijn 164k toegenomen omdat het Rijk de SPUK Inburgering heeft verhoogd als gevolg van de toename van het aantal mensen dat een inburgeringstraject volgt.

Investeringskredieten binnen programma 4 Gezond, Sociaal en Zorgzaam

Het krediet Ruimen veld W voor de Essenhof is, naast een benodigde kostenstijging, eerder benodigd en wordt verschoven van 2025 naar 2023.

De investeringskredieten voor renovaties van kunstgrasvelden (sportaccommodaties) zijn verhoogd als gevolg van de kostenstijgingen in de afgelopen periode. Daarnaast is de upgrade van hockeyvelden naar watervelden verwerkt, waarbij de extra kapitaallasten uit een reserve worden gedekt op grond van het raadsbesluit 2022-0141253. Tenslotte is een vervanging van een machine doorgeschoven omdat het verwachte duurzame model nog niet voorhanden is.

Lerend en Ondernemend Dordrecht

Voortgang op beleid

De uitvoering van de activiteiten ligt op schema.

Financiële afwijkingen

Financiële afwijking	Incidenteel/ Structureel	Lasten 2023	Baten 2023	Reserves mutaties
1. Minder kosten door tijdelijke sluiting gymzalen	Incidenteel	117	-13	
2. Ventilatie op scholen nog niet afgerond	Incidenteel	127		
3. Extra baten en lasten door afronding doordecentralisatie	Incidenteel	-490	400	
4. Sloopkosten voor twee scholen geraamd	Incidenteel	-733		733
5. Sloop Brouwersdijk door natuurtoets vertraagd	Incidenteel	-93		93
Totaal		-1.072	387	826
Resultaat		141		

Toelichting bij de afwijkingen

1. Minder kosten door tijdelijke sluiting gymzalen

De lasten zijn incidenteel 117k lager, omdat enkele gymzalen zijn gesloten of gesloopt wegens ophanden zijnde nieuwbouw. Daardoor zijn ook de baten (verhuur) incidenteel 13k lager.

2. Ventilatie op scholen nog niet afgerond

De lasten zijn incidenteel 127k lager, omdat de investering in ventilatie op scholen in het primair onderwijs nog niet is afgerond (zie KN2023, een raadsvoorstel volgt). Om die reden wordt de aanvullende bijdrage aan Arcade nog niet in 2023 verstrekt.

3. Extra baten en lasten door afronding doordecentralisatie

De lasten zijn incidenteel 490k hoger dan begroot, omdat nog niet alle scholen zijn overgedragen in het kader van de doordecentralisatie primair onderwijs (DDC P(S)O; voor deze scholen komen de kosten bij de gemeente terecht. Daarnaast geldt dat een deel van de kosten van overgedragen scholen nog bij de gemeente belandt. De baten zijn incidenteel 400k hoger dan begroot, omdat er kosten voor de materiële instandhouding wordt afgerekend met scholen, die nog niet zijn overgedragen.

4. Sloopkosten voor twee scholen geraamd

De lasten zijn 733k hoger dan begroot, omdat:

- de school aan de Heimerstein 34 wordt gesloopt voor 140k ten behoeve van nieuwbouw volgens het integraal huisvestingsplan primair onderwijs.
- de sloopkosten voor de school aan de Brouwersdijk ten behoeve van nieuwbouw ad 593k fors hoger zijn dan geraamd onder andere omdat sprake is van asbest en vervuilde grond. De sloopkosten voor de school, evenals de bijkomende kosten voor sanering, worden gedekt uit de reserve onderwijshuisvesting zoals in de financiële contouren voor de doordecentralisatie onderwijshuisvesting is afgesproken (RIS 1952609).

5. Sloop Brouwersdijk door natuurtoets vertraagd

De lasten zijn 93k hoger dan begroot, omdat de sloop van de school PIUS10 (Brouwersdijk) door de natuurtoets is vertraagd naar 2023. De onttrekking aan de reserve onderwijshuisvesting ad 93k wordt opnieuw begroot.

Bouwend en Bereikbaar Dordrecht

Voortgang op beleid

We ontwikkelen het gebied aan de zuidzijde rondom Station Dordrecht (activiteit behorend bij doelstelling 1).

Wat doen we in 2023?

In 2023 starten we met het verbeteren van de zuidelijke entree van het station Dordrecht centrum en de bouw van de fietsenstalling aan de parkzijde van station Dordrecht. De herinrichting van het Weizigtpark is dan reeds in gang gezet en wordt in 2023 verder uitgevoerd. Ook start de ontwikkelaar met de hernieuwbouw van de Thureborghlocatie. Dit betekent een uitbreiding van zo'n 300 sociale huurwoningen

Toelichting beleidsafwijking

De herinrichting van het Weizigtpark is in 2022 in gang gezet en wordt in 2023 verder uitgevoerd. In het kader van het verbeteren van de zuidelijke entree van het station Dordrecht centrum zijn een deel van de paden verbreed. Met de bouw van het entreegebouw/fietsenstalling aan de parkzijde van station Dordrecht wordt in de zomer van 2023 gestart, deze zal in 2024 worden opgeleverd en aansluitend wordt de laatste fase van het Weizigtpark, het plein bij het station, afgerond. De ontwikkelaar van Thureborgh vraagt in 2023 de omgevingsvergunning aan voor de hernieuwbouw van deze locatie. De aanvraag betreft een uitbreiding van zo'n 300 sociale huurwoningen voor studenten en jongeren. Deze woningen worden in 2025 opgeleverd.

We werken de visie voor de Dordwijkzone uit (activiteit behorend bij doelstelling 2).

Wat doen we in 2023?

Voor de Dordwijkzone is een uitvoeringsagenda opgesteld, waarin de verschillende activiteiten staan benoemd. In 2023 werken we aan verschillende deelprojecten uit deze agenda. Voor deelgebied Stevensweg-Schenkeldijk werken we aan een omgevingsplan. Tevens realiseren we in 2023 deelgebied Reewegpark

Toelichting beleidsafwijking

Met betrekking tot de Dordwijkzone is de ontwikkelvisie van Mecanoo uitgewerkt in een uitvoeringsagenda Stadspark Dordrecht met deelgebieden. In deze agenda is opgenomen welke producten en resultaten worden geleverd en wanneer de gemeenteraad aan zet is. In mei 2023 is het Reewegpark gereed. En is er gestart met het deelgebied Stevensweg – Schenkeldijk. Het onderzoek naar mogelijke woningbouwlocaties aan de randen van het park is onderdeel van de verdichtingsstudie van de opgave Bouwende Stad.

We werken aan een actualisering van de Omgevingsvisie Dordrecht (activiteit behorend bij doelstelling 3).

Wat doen we in 2023?

De doelen in de vast te stellen Omgevingsvisie 2.0 fungeren als randvoorwaarden om te komen tot groei. Nieuwe ontwikkelingen, zoals de Regionale EnergieStrategie, aangepast beleid en een nieuw Politiek Akkoord, vragen om aanscherping en waar nodig aanvulling van de Omgevingsvisie.

De leefomgeving staat onder druk, er zijn veel ontwikkelingen die een claim leggen op de beschikbare ruimte. Denk aan woningbouw, klimaatadaptatie, energietransitie en de relatie met het buitengebied. We brengen demografische ontwikkelingen en het daarbij behorende niveau van voorzieningen in beeld via referentienormen. We voegen met 'de Staart' een nieuw gebied toe aan de omgevingsvisie.

We hebben geleerd van de totstandkoming van de eerste versie en passen deze lessen toe bij de actualisering. Ook hebben we inmiddels enige ervaring met de doorwerking van de Omgevingsvisie in de overige beleidsinstrumenten. Daardoor kunnen we beter inspelen op bijvoorbeeld de op te stellen Programma's. De 7 geformuleerde doelen blijven het uitgangspunt.

Toelichting beleidsafwijking

Aandachtspunt voor de voortgang is voldoende capaciteit voor de projectleiding, zowel voor de Omgevingsvisie als het onderdeel Visie op het buitengebied.

We stellen een mobiliteitsprogramma 2040 met daarin het STOMP principe vastgelegd (activiteit behorend bij doelstelling 4).

Wat doen we in 2022?

De doelen voor de bereikbare stad uit de omgevingsvisie werken we uit in een mobiliteitsprogramma 2040, zodat de transities - die passen bij een groeiende stad die klimaatneutraal en groen wil zijn - inzichtelijk en verankerd zijn. In het programma zullen we de ambities voor lopen, fietsen, deelmobiliteit, OV en autogebruik stadsbreed formuleren. En aangeven wat we in de periode 2022-2026 realiseren in het kader van de ambities voor 2040.

Toelichting beleidsafwijking

We starten dit jaar met het opstellen van het mobiliteitsplan 2040, o.a. met het vaststellen van een uitgangspuntennotitie voor dit plan. Het volledige plan zal in Q2 2024 gereed zijn.

We realiseren nieuwe fietsvoorzieningen en verbeteren looproutes (activiteit behorend bij doelstelling 4)

Wat doen we in 2023?

We starten in 2023 met de uitvoering van het nieuwe uitvoeringsprogramma Fiets 2023-2026. De vaststelling ervan staat gepland voor eind 2022 en het bevat onder andere het fiets-parkeren in de binnenstad. De fietsenstalling aan de zuidzijde van het centraal station komt er. We maken plannen voor het verbeteren van de looproutes tussen het station en de binnenstad, Energiehuis en binnenstad, Weeskinderdijk en de Spuiboulevard. En we zetten stimuleringscampagnes op ter bevordering van lopen en fietsen.

Toelichting beleidsafwijking

Het uitvoeringsprogramma Fiets 2023-2026 is eind 2022 niet vastgesteld. Dit staat nu gepland voor Q2 2023. De uitvoering hiervan wordt direct daarna gestart.

In 2023 zien we kansen om werk met werk te maken bij verschillende onderhoudsprojecten. Vanuit de onderhoudsbudgetten was onvoldoende budget om betere fietsvoorzieningen aan te leggen. Daarom dragen we vanuit het fietsuitvoeringsprogramma 2020 – 2022 bij aan de aanpassing van de Reeweg oost, Planetenlaan en aansluiting Noorderhoofd.

Financiële afwijkingen

Financiële afwijking	Incidenteel/ Structureel	Lasten 2023	Baten 2023	Reserves mutaties
1. PG Veemarkt niet langer in gebruik	Incidenteel	96		-96
2. Algemene kosten parkeren sluitpost correctie	Incidenteel	71		-71
3. Doteren onderhoudsreserve voor PG gezondheidspark	Incidenteel	-99		99
Totaal		68		-68
Resultaat		0		

Toelichting bij de afwijkingen

1. PG Veemarkt niet langer in gebruik

De lasten voor PG Veemarkt zijn 96k lager dan geraamd, omdat er geen kosten meer verwacht worden. De PG Veemarkt is gesloopt. Dit heeft ook een lagere onttrekking aan de reserve parkeervoorzieningen tot gevolg.

2. Algemene kosten parkeren sluitpost correctie

De algemene kosten parkeren is een sluitpost die uit de reserve moet komen. Dit is een administratieve verschuiving.

3. Doteren onderhoudsreserve voor PG gezondheidspark

De lasten zijn incidenteel 99k hoger dan begroot, omdat de toevoeging aan de onderhoudsreserve vastgoed voor de parkeergarage Gezondheidspark in 2022 abusievelijk niet heeft plaatsgevonden

Algemene Dekkingsmiddelen

Voortgang op beleid

De uitvoering van de activiteiten ligt op schema.

Financiële afwijkingen

Financiële afwijking	Incidenteel/ Structureel	Lasten 2023	Baten 2023	Reserves mutaties
1. Verkopen vastgoed verhoogd	Incidenteel	388	-1.235	
2. Verlagen Decentralisatie uitkering met SPUK BREED	Incidenteel		-505	
3. Loonkosten Public Affairs	Incidenteel	-166		
Totaal		222	-1.740	
Resultaat		-1.518		

Toelichting bij de afwijkingen

1. Verkopen vastgoed verhoogd

De lasten zijn incidenteel 388k lager dan begroot, omdat het verkoopproces is vertraagd. Hierdoor blijven de boekwaardes van de te verkopen panden vooralsnog staan. De baten zijn incidenteel 1.235k lager dan begroot omdat de beoogde verkoop van een drietal panden is uitgesteld dan wel vertraagd. De vertraging van de verkopen is gerelateerd aan nader onderzoek en aanvullende taxaties, die nodig bleken. De verhoogde verkopen schuiven door (naar 2024 en 2025) en worden verwerkt in de meerjarenbegroting 2024.

2. Verlagen decentralisatie uitkering met SPUK BREED

De baten zijn structureel 505k lager dan begroot omdat het Rijk heeft besloten de Decentralisatie Uitkering voor Combinatiefuncties/buurtsportcoaches toe te voegen aan de Specifieke uitkering versterking voor sport en bewegen, gezondheidsbevordering, cultuurparticipatie en de sociale basis 2023-2026 (SPUK BREED). De middelen worden voor de periode 2023 t/m 2026 begroot op de programma's Gezond, Sociaal en Zorgzaam (sport) en Levendig, Leefbaar en Veilig (cultuur).

3. Loonkosten Public Affairs

Vanuit het programma Algemene Dekkingsmiddelen wordt 166k overgeheveld naar het programma Overhead, zodat de dekking van de personeelskosten Public Affairs op de juiste plaats in de begroting staat.

Investeringskredieten binnen Algemene Dekkingsmiddelen

Investeringsverduurzaming vastgoed van uitvoeringsplanning voorzien

Voor de investeringen in verduurzaming maatschappelijk vastgoed (2022-0193484) is een planning opgesteld. Op grond daarvan worden de kredieten actueel geraamd, een aantal kredieten met een omvang van ca. € 1.500.000 schuift door naar 2024. Voor enkele investeringen verschuift de energiebesparing hierdoor van 2024 naar 2025.

Overhead

Voortgang op beleid

De uitvoering van de activiteiten ligt op schema.

Financiële afwijkingen

Financiële afwijking	Incidenteel/ Structureel	Lasten 2023	Baten 2023	Reserves mutaties
1. Integriteit	Incidenteel	-70		
2. Uitvoering Wet Open Overheid	Incidenteel	-224	224	
3. Routty	Incidenteel	-85	45	
4. Onttrekking reserve ICT Beweegt	Incidenteel	-1.764		1.764
5. Loonkosten Public Affairs	Structureel	166		
6. Inhuur tbv verbetering interne beheersing	Incidenteel	-95		
7. Innovatiebudget	Incidenteel	-200		
Totaal		-2.272	269	1.764
Resultaat		-239		

Toelichting bij de afwijkingen

1. Integriteit

De lasten stijgen met 70k omdat voor het integriteitsvraagstuk specialistische inhuur noodzakelijk is.

2. Uitvoering Wet Open Overheid

De lasten stijgen met 224k omdat gemeenten de Wet Open Overheid moeten uitvoeren. Hiervoor ontvangen we hetzelfde bedrag via de algemene uitkering. De structurele baten en lasten worden in de Kadernota 2024 meegenomen.

3. Routty

De kosten stijgen met 85k, als Routty gerealiseerd wordt. Dit is een digitaal platform waarmee we een kwaliteitsimpuls realiseren voor de versnelling van e-facturatie. De baten stijgen met 45k, omdat deelnemende gemeenten hieraan bijdragen. Per saldo kost Routty de gemeente 40k.

4. Onttrekking reserve ICT beweegt

De lasten zijn 1.764k hoger. Omdat de aanbestedingen binnen het programma langer hebben geduurd zijn de migraties ook vertraagd. Er vindt een verschuiving plaats binnen de looptijd van de transitie. Hiervoor wordt 1.764k onttrokken aan de reserve ICT.

5. Loonkosten Public Affairs

Vanuit het programma Algemene Dekkingsmiddelen wordt 166k overgeheveld naar het programma Overhead, zodat de dekking van de personeelskosten Public Affairs op de juiste plaats in de begroting staat.

6. GBD inhuur interim manager

De lasten zijn 95k hoger dan begroot, omdat er externe expertise benodigd is om de interne beheersing te verbeteren.

7. Innovatiebudget robotisering

Voor 2023 is een incidenteel innovatiebudget nodig van 200k, om de ontwikkeling m.b.t. robotisering op te starten. Doordat de robots na realisatie worden betaald door de afnemers die de baten genieten, is sprake van een revolverend budget en kan volstaan worden met een eenmalige last van 200k voor de gemeente Dordrecht.

Mutaties Kadernota 2024

Autonome ontwikkelingen

Bij elke kadernota zijn er meerdere ontwikkelingen te verwerken waar nagenoeg geen afwegingsruimte in zit. Er heeft zich dan een omstandigheid voorgedaan die je na het besluit niet meer kunt beïnvloeden, maar nog enkel kunt verwerken. Ook dit jaar zijn er meerdere van deze voorstellen. In onderstaande tabel is het totaaleffect van deze ontwikkelingen weergegeven.

	Bedragen × € 1.000				
Ontwikkelingen	2023	2024	2025	2026	2027
1. Effecten Bestuursrapportage 2023	€ 1.845-	€ -	€ -	€ -	€ -
2. WOZ-bezwaren	€ 750-	pm	€ -	€ -	€ -
3. Areaalwijzigingen	€ -	€ 420-	€ 560-	€ 560-	€ 560-
4. Jeugdhulp	€ -	€ 1.100	€ -	€ -	€ -
5. Rentebaten en deelnemingen	€ 5.165	€ 3.835	€ 1.300	€ 800	€ 450
6. Beschermd wonen	€ -	€ 300	€ 100	€ 100	€ 100
<i>Totaal ontwikkelingen</i>	<i>€ 2.570</i>	<i>€ 4.815</i>	<i>€ 840</i>	<i>€ 340</i>	<i>€ 10-</i>

1. Effecten Bestuursrapportage 2023

In de Eerste Bestuursrapportage 2023 wordt verslag gedaan van de voortgang van beleid en zijn ontwikkelingen in 2023 financieel vertaald. Waar ontwikkelingen een structureel karakter hebben, zijn deze opgenomen bij de betreffende onderdelen in de kolom '2023' van deze kadernota. De incidentele afwijkingen die het resultaat 2023 raken, samen € 1.845.000 nadelig, zijn apart opgenomen en onder de knop '[Eerste Bestuursrapportage 2023](#)' toegelicht.

2. WOZ-bezwaren

No cure, no pay bureaus benaderen inwoners om namens hen "gratis" bezwaar in te dienen tegen de belastingaanslag. Dit ongeacht hoe reëel de kans is op verlaging van deze aanslag. De gemeente betaalt aan die bureaus een verplichte wettelijke vergoeding. Dat leidt voor de gemeente tot lastenstijging die in feite ook weer door de belastingbetaler moet worden opgebracht. Gratis is dus niet echt gratis. Voor Dordrecht betekent dit een extra kostenpost van € 0,75 miljoen in 2023. In Dordrecht is vorig jaar overigens maar € 30.000 aan de bezwaarmakers teruggegeven.

Landelijk is hiervoor inmiddels aandacht. Onderzocht wordt of de wetgeving rond de verplichte vergoeding aangepast kan worden. Zodra er een goede analyse beschikbaar is en het effect van de wetswijziging financieel zichtbaar is, wordt bekeken hoe we hiermee vanaf 2024 kunnen omgaan. Daarnaast wordt ingezet op het informeren van inwoners. Inwoners kunnen namelijk, zonder tussenkomst van bureaus eenvoudig bezwaar maken door het invullen van een formulier. Is het bezwaar terecht, dan wordt de aanslag uiteraard verlaagd. Het afhandelen ervan is alleen 50% goedkoper, nog los van de forse procesuitgaven aan bureaus.

3. Areaalwijzigingen onderhoud

Als de stad groeit heeft dit invloed op onze inkomsten en de uitgaven. Als de gemeente Dordrecht harder groeit dan andere gemeenten in Nederland dan krijgt Dordrecht een hoger percentage uit het gemeentefonds en kunnen we ook meer belastinginkomsten verwachten (zie generieke dekking). Hiertegenover staat dat door de groei ook de openbare ruimte met bijbehorende onderhouds- en beheerkosten toeneemt. De bijbehorende onderhoudsbudgetten worden hierop aangepast.

4. Jeugdhulp

Lokale en landelijke ontwikkelingen: om de kosten van de geïndiceerde jeugdzorg te verlagen zijn in de afgelopen periode preventieve activiteiten ontwikkeld (zoals Flits, praktijkondersteuners jeugd voor huisartsen en 'jeugdhulp naar voren'). Deze activiteiten leiden tot positieve effecten voor onze inwoners en per saldo tot lagere zorgkosten maar vragen wel een investering. Om de lopende initiatieven uit te breiden is € 1,5 miljoen nodig. Het verwachte netto rendement uit deze preventieve activiteiten is € 0,5 miljoen per jaar.

Dit rendement kan ingezet worden om de in de begroting opgenomen [stelpost Hervormingsagenda jeugd](#) (i.c. € 0,7 miljoen in 2024, € 3,4 miljoen in 2025 en 2026 en € 2,6 miljoen vanaf 2027) deels in te vullen. Deze stelpost is opgenomen op basis van de afspraken tussen Rijk en VNG over de hervorming van de jeugdzorg. Sinds begin mei ligt er een onderhandelaarsakkoord. In dit onderhandelaarsakkoord faseert het Rijk de taakstelling voor gemeenten. Voor Dordrecht betekent dit extra inkomsten vanuit het Rijk van € 1,3 miljoen in 2024 en 2025. Voorgesteld wordt deze meevaller ook in te zetten om de taakstelling voor 2024 en 2025 op te heffen c.q. te verlagen. Uiteindelijk resteert dan in 2024 een éénmalig voordeel van € 1,1 miljoen.

5. Rentebaten en deelnemingen

De gemeente heeft nog een aanzienlijk saldo op de bank door de verkoop van Eneco aandelen. Omdat de rente oploopt stijgen ook onze rente-inkomsten. Afhankelijk van het investeringstempo en de aflossing op lopende leningen, zal het banksaldo afnemen. Op termijn zullen we weer moeten gaan lenen. Tegen welk percentage is niet bekend. Tot die tijd nemen we de extra inkomsten mee in de begroting. Gerekend is met een extra inkomst van € 3,9 miljoen in 2023 aflopend naar € 350.000 in 2027. Vanaf 2028 houden we er rekening mee dat we als gemeente weer moeten gaan lenen.

De hogere rente maakt ook dat banken meer winst maken. Dit zien we terug in de winstuitkering (dividend) van de Bank Nederlandse Gemeenten. Voor 2023 een extra opbrengst van € 165.000. Voor 2024 rekenen we op € 135.000. Voor 2025 en latere jaren is € 100.000 opgenomen.

Over het reguliere aandelenkapitaal Stedin wordt in 2023 € 1,1 miljoen dividend uitgekeerd aan de gemeente Dordrecht. Vanuit behoedzaamheid kiezen wij ervoor eenzelfde opbrengst wel mee te nemen voor 2024 maar dat nog niet te doen voor de latere jaren gezien de aangekondigde financieringsbehoefte bij Stedin.

6. Beschermd wonen

De rijksbijdrage voor Beschermd wonen levert al jaren een voordeel op in de gemeentelijke begroting, doordat het landelijke verdeelmodel voordelig uitpakt ten opzichte van de gemeentelijke kosten. Wij delen dit voordeel als centrumgemeente met de regio (onze buurgemeenten). Door een nieuw landelijk verdeelmodel met een ingroeieregeling verdwijnt dit voordeel (stapsgewijs) uit onze begroting. Vanaf de Begroting 2023 is rekening gehouden met een voordeel voor Dordrecht van zo'n € 3,5 miljoen. Op basis van kostenprognoses 2023 en realisatie 2022 kunnen de begrote lasten nog iets worden verlaagd, waarbij als kanttekening wordt opgenomen dat de kosten grotendeels afhankelijk zijn van de vraag en deze kan fluctueren.

Indexeringen

Het onderdeel indexeringen valt uiteen in twee delen:

- [Indexaties uitgaven](#).
- [Indexaties inkomsten \(heffingen en tarieven\)](#).

Indexaties uitgaven

Benodigde indexaties uitgaven

In de kadernota indexeren wij jaarlijks de personele budgetten, prijsgevoelige budgetten en de

bijdrage aan gesubsidieerde instellingen en verbonden partijen (deels). In de tabel zijn de afzonderlijke reeksen opgenomen.

	Bedragen × € 1.000				
Indexaties uitgaven	2023	2024	2025	2026	2027
1. Indexering personele budgetten	€ 3.200-	€ 7.559-	€ 7.564-	€ 7.565-	€ 7.552-
<i>lagere CAO-correctie</i>	€ -	€ 1.200	€ -	€ -	€ -
2. Indexering prijsgevoelige budgetten	€ -	€ 9.257-	€ 8.955-	€ 8.782-	€ 8.530-
<i>aanpassing inflatiecorrectie</i>	€ -	€ 5.500	€ 5.300	€ 5.200	€ 5.100
3. Indexering bijdragen gesubsidieerde instellingen	€ -	€ 3.347-	€ 3.349-	€ 3.370-	€ 3.170-
<i>aanpassing inflatiecorrectie</i>	€ -	€ 500	€ 500	€ 500	€ 500
4. Indexering budgetten verbonden partijen	€ -	€ 461-	€ 461-	€ 442-	€ 442-
Totaal indexaties uitgaven	€ 3.200-	€ 13.424-	€ 14.529-	€ 14.459-	€ 14.094-

1. Indexering personele budgetten

De personele budgetten zijn in deze kadernota in totaal met 7,0% opgehoogd. Dit percentage is een optelling van stijgingen van loonbudgetten in 2023 en 2024.

De nieuwe CAO 2023 was voor 3,6% ingecalculeerd. Het huidige gemiddelde stijgingspercentage voor de lonen bedroeg 7,6%, waardoor de loonbudgetten dus nog met 4,0% aangepast dienen te worden. Samen met een inschatting van de loonstijging voor het jaar 2024, te weten 3,0% op basis van de index voor loonvoet overheid (CEP2023), geeft dit een ophoging van de personele budgetten met 7,0%.

Recent is een nieuwe CAO-gemeenten afgesloten. Deze geldt voor het jaar 2023. Deze CAO is verwerkt in de reeks onder 5c.

De onderhandelingen over een CAO voor 2024 moeten nog gestart worden. Op dit moment hebben we voor de Begroting 2024 een aanname opgenomen van een loonstijging in 2024 van 3%. Omdat CAO's vaak niet volledig per 1 januari ingaan, maar gefaseerd worden doorgevoerd, is uitgegaan van een lagere bijstelling in 2024. Deze lagere bijstelling betekent voor 2024 een lagere last van € 1,2 miljoen. Vanaf 2025 is het budget wel volledig opgenomen.

2. Indexering prijsgevoelige budgetten

Bij de berekening van de indexering van de inkoopbudgetten baseren wij ons op de consumentenprijsindex (CPI) van het Centraal Planbureau. Het percentage wordt bepaald aan de hand van een benodigde correctie van de jaren 2022 en 2023 en de verwachte inflatie in 2024. Op deze manier blijven we de daadwerkelijke index volgen. De meest recente CPI-gegevens (uit het CEP2023) resulteren in een stijging van 7,4%. Dit percentage is opgebouwd uit een correctie van 2022 met 3,7% (van 6,3% naar 10,0%) een correctie van 2023 met 0,6% (van 2,4% naar 3,0%) en een verwachte inflatie in 2024 van 3,1%.

Gezien het financiële beeld wordt voorgesteld de nacalculatie voor de jaren 2022 en 2023 structureel 'over te slaan'. Daarmee volgen we grotendeels eenzelfde lijn die het Rijk in haar Voorjaarsnota heeft afgegeven ten aanzien van de nacalculatie van het accres voor het jaar 2022. De indexatie op prijsgevoelige budgetten is dan niet 7,4% maar 3,1% (verwachting CPB voor 2024). Deze aanpassing leidt tot een lagere reeks van € 3,5 miljoen.

Bij de Jaarrekening 2022 zien we dat de oplopende inflatie niet heeft geleid tot overschrijdingen op programma's. Daarom is ook gekozen de index 2024 te verlagen met € 2,0 miljoen (circa 1%) om zo tot een meer dan sluitende Begroting 2024 te komen. Voor de SGD corrigeren we, gezien de financiële krapte bij dit onderdeel, de budgetten wel met 7,4%.

De prijsgevoelige budgetten worden op basis van deze voorstellen vanaf 2024 voor per saldo met € 3,8 miljoen opgehoogd voor inflatie. Zonder genoemde correcties was dit € 9,3 miljoen geweest.

Hiermee neemt de kans op overschrijdingen wel toe.

3. Indexering subsidiebudgetten

Bij de berekening van de loon- en prijsontwikkelingen bij gesubsidieerde instellingen gaan wij er van uit dat de kosten van de gesubsidieerde instellingen voor 75% loonafhankelijk en 25% prijsafhankelijk zijn. Waarbij voor de lonen wordt aangesloten op de ontwikkelingen uit de CAO voor gemeenteambtenaren en voor de prijzen op de CPI-index. Ook bij subsidies wordt net als voor de eigen organisatie de inflatie niet nagecalculeerd. Dit betekent dat we subsidies indexeren met 6,1% wat binnen de reeks een lagere last geeft van € 500.000. Wordt de nacalculatie wel toegepast dan zou de indexatie 7,1% zijn geweest.

In de gesubsidieerde professionele sector gelden diverse cao-afspraken. Op grond daarvan kan zich een andere (benodigde) indexatie voordoen. Wanneer dit optreedt, zullen we binnen het budgetkader afwegingen maken op basis van de jaarlijkse berichtgeving van de VNG over de cao-ontwikkelingen in de diverse sectoren.

4. Indexering budgetten verbonden partijen

De Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid (OZHZ) heeft in haar meerjarenbegroting 2024-2027 rekening gehouden met een index van 9,3%. Dit percentage is gebaseerd op basis van de meest recente inzichten geïndexeerd met de loon- (3,9%) en prijsindex (2,4%) over 2024 en de structurele effecten over 2022 en 2023 met betrekking tot de loon- (5,4%) en prijsindex (7%) waarbij de verhouding 70 : 30 is tussen de loon- en materiële kosten. Aangezien wij een index van 6,7% op de OZHZ-budgetten in 2023 hebben toegepast, kunnen we nu volstaan met 4,35%.

Voor de indexaties van de overige 'grote' verbonden partijen zie '[Autonome Ontwikkelingen](#)'.

Indexaties inkomsten

Benodigde indexaties inkomsten

Ten aanzien van de indexaties op inkomsten geldt dat de meest actuele prognose van het CPI wordt gevolgd en dat er nacalculatie plaatsvindt voor de jaren t-1 en t-2.

	Bedragen × € 1.000				
Indexaties inkomsten	2023	2024	2025	2026	2027
1. Inkomsten SGD	€ -	€ 2.367	€ 2.362	€ 2.362	€ 2.362
2. Indexering OZB tarieven	€ -	€ 2.212	€ 2.212	€ 2.212	€ 2.212
3. Indexering overige heffingen c.q. inkomsten	€ -	€ 3.140	€ 3.134	€ 3.159	€ 3.145
<i>Totaal indexaties inkomsten</i>	<i>€ -</i>	<i>€ 7.719</i>	<i>€ 7.708</i>	<i>€ 7.733</i>	<i>€ 7.719</i>

1. Indexering inkomsten SGD

Vanaf 2022 is de gemeente Dordrecht de servicegemeente voor de regio. De bijdragen aan de servicegemeente (SGD) worden verhoogd met een gemengd percentage van loon- en prijsstijging (60%-40%), te weten 7,15%.

2. Indexering OZB-tarieven

De opbrengst van de OZB-belasting is geïndexeerd met het de CPI-index van 7,4%. Door de correctie met de CPI-index blijft de opbrengst waardevast.

3. Indexering overige heffingen c.q. inkomsten

Ongebonden heffingen c.q. inkomsten

Onder de overige ongebonden heffingen vallen de logiesheffing en de precariobelasting. De precario inkomsten worden met 7,4% geïndexeerd. De logiesheffing bedraagt momenteel € 2,00 of € 0,75 per persoon per nacht. Onder [dekkingsmaatregelen](#) is het voorstel van ophoging van de logiesheffing uiteengezet.

Om gelijke tred te houden met de inflatie verhogen we ook diverse andere begrote inkomstenbronnen van derden (zoals exploitant Sportboulevard, sportverenigingen en particulieren) met 7,4%. Voorts willen we enkele begrote inkomstenbronnen van regiogemeenten, niet zijnde bijdragen aan SGD, verhogen met 7,15% naar analogie van de indexering van de inkomsten SGD.

Gebonden heffingen

De gebonden heffingen zijn heffingen die worden geheven ten behoeve van een specifieke doelstelling. De gemeente is dan niet 100% vrij in de besteding van de opbrengst van de gebonden belasting. Bij deze belastingen bestaat er geen directe relatie met een te leveren prestatie. Wel is bepaald welke kosten er precies verhaald mogen worden en er dus mee gedekt mogen worden. Desbetreffende heffingen mogen niet meer dan kostendekkend zijn. De gebonden heffingen zijn onder andere afvalstoffenheffing, rioolheffing, parkeerbelastingen, bouwleges, reinigingsrecht en lijkbezorgingsrechten.

Gebonden heffingen zonder effect op begrotingssaldo

Afvalstoffenheffing

Op de Afvalstoffenheffing is het principe van kostendekkendheid van toepassing. Voorgesteld wordt het tarief voor de afvalstoffenheffing te verhogen met de prijs-indexatie van 7,4%. Op basis van de verbetermaatregelen voor de hoogbouw in het vastgestelde Grondstoffenplan 2021-2030, mede als voorbereiding voor de invoering van diftar, zullen de bijbehorende financiële consequenties in beeld worden gebracht.

Rioolheffing

Op de rioolheffing is het principe van kostendekkendheid van toepassing. Voorgesteld wordt het tarief voor de rioolheffing te verhogen met de prijsindexatie van 7,4%. Deze prijsindexatie volstaat niet om de benodigde werkzaamheden van het GRP VII-programma binnen de planperiode (2021-2025) te kunnen uitvoeren. Er volgt een raadsinformatiebrief c.q. -voorstel, waarin wordt aangegeven wat niet kan worden uitgevoerd binnen de huidige GRP-periode en hoe we dit in een volgend GRP VIII (2026-2030) gaan oplossen (i.c. inhalen of vooruit blijven schuiven).

Parkeertarieven

Over de ontwikkelingen van de parkeertarieven is in de Nota egalisatiereserve parkeren afgesproken dat de tarieven jaarlijks worden geïndexeerd met het CPI-percentages. Dit is een afwijkend percentage dan de 7,4% waar bij de andere tarieven mee wordt gewerkt. Het betreft de daadwerkelijke CPI-index tussen februari 2022 – februari 2023.

Heffingen met effect op begrotingssaldo

Bouwleges, overige gebonden heffingen en overige inkomsten

Om gelijke tred te houden met de inflatie stellen we voor de bouwleges, het reinigingsrecht en de overige gebonden heffingen te verhogen met 7,4%. Onder de overige gebonden heffingen vallen onder andere de overige leges, de marktgeden en de lijkbezorgingsrechten.

Knelpunten

Bij elke kadernota zijn er, naast de ontwikkelingen waar nagenoeg geen afwegingsruimte is qua financiële consequenties, ook knelpunten waar meer afwegingmogelijkheden zitten. Het voorstel is om de volgende knelpunten een plaats te geven in de kadernota.

Knelpunten	Bedragen × € 1.000				
	2023	2024	2025	2026	2027
1. Verbonden partijen	€ 5.900-	€ 11.255-	€ 11.205-	€ 11.215-	€ 11.225-
2. Omgevingswet	€ -	€ 100-	€ 100-	€ 100-	€ 100-
3. Biesboschcentrum	€ 150-	€ 365-	€ -	€ -	€ -
<i>dekking onderzoek Biesboschcentrum uit AR</i>	€ -	€ 215	€ -	€ -	€ -
4. Accommodaties	€ 235-	€ 395-	€ 385-	€ 350-	€ 400-
<i>dekking onderzoek Energiehuis uit AR</i>	€ -	€ 125	€ 75	€ -	€ -
5. Huis van Stad en Regio	€ 155-	€ -	€ -	€ -	€ -
6. Servicegemeente Dordrecht	€ 400-	€ 1.110-	€ 1.135-	€ 580-	€ 570-
<i>dekking doorontwikkeling HR-systeem uit AR</i>	€ -	€ 30	€ 30	€ 10	€ -
7. Organisatie	€ 410-	€ 790-	€ 790-	€ 765-	€ 765-
8. Organisatieontwikkeling	€ 1.445-	€ 1.550-	€ 1.345-	€ 860-	€ -
<i>dekking Organisatieontwikkeling uit AR</i>	€ 1.095	€ 1.200	€ 995	€ 560	€ -
9. ICT	€ 150-	€ 150-	€ 300-	€ 300-	€ 300-
10. Afschrijvingslasten	€ -	€ 500	€ 330-	€ 940-	€ 960-
Totaal knelpunten	€ 7.750-	€ 13.645-	€ 14.490-	€ 14.540-	€ 14.320-

In de tabel en in de teksten hieronder zijn de tien hoofdcategorieën knelpunten, waarvan diversen met (gedeeltelijke) specifieke dekking, toegelicht.

1. Verbonden partijen

Bestuursrapportages en Begrotingen GR DG&J en GR Sociaal

Ook verbonden partijen hebben te maken met inflatie en oplopende kosten. Omdat de begrotingen van verbonden partijen eerder worden opgesteld dan die van de gemeenten liepen deze begrotingen nog (meer) achter op de hoge inflatie die we de afgelopen periode hebben gezien. Ook de nieuwe CAO voor ambtenaren leidt daar tot hogere kosten. Daarnaast nemen de directe kosten van regelingen op onderdelen toe. Bij Jeugd met name als gevolg van verandering van het woonplaatsbeginsel en de afbouw van JeugdzorgPlus voorzieningen in het land. Bij de GR Sociaal zorgt vooral de (dubbele) vergrijzing voor oplopende kosten (WMO), alhoewel de krapte op de arbeidsmarkt er ook voor zorgt dat niet alle beschikte zorg geleverd kan worden en daardoor een kostendrukkend effect ontstaat. De nominale verhoging van het minimumloon en de bijstand leidt weliswaar tot hogere uitgaven, maar die worden grotendeels gecompenseerd door het Rijk.

Beide GR-en hebben voorstellen gedaan om hun begroting aan te passen en de gemeentelijke bijdrage te verhogen. Voor een deel kan die verhoging gedekt worden uit direct samenhangende toenemende rijksbijdragen (bijvoorbeeld de BUIG-uitkering voor bijstandsuitgaven en extra rijksmiddelen voor inburgering). Per saldo houden we rekening met een extra bijdrage aan de GR Sociaal voor 2023 met € 2,9 miljoen. Vanaf 2024 bedraagt de extra bijdrage € 6,5 miljoen. Voor de GR DG&J bedraagt de stijging in 2023 € 2,9 miljoen en vanaf 2024 € 4,6 miljoen structureel.

De toelichting en financiële effecten worden separaat aan de raad ter zienswijze voorgelegd. Dat is het moment om als raad invloed uit te oefenen op de begroting van verbonden partijen. Indien de raad aanpassingen wenst op de bijdragen aan verbonden partijen dan kan zij dat in haar zienswijze kenbaar maken. Het Algemeen Bestuur van de GR neemt op basis van alle ingebrachte zienswijzen van gemeenten uiteindelijk een besluit en stelt de (aangepaste) begrotingswijziging vast, waarna de gemeente(n) verplicht zijn deze bijdragen in hun eigen begroting te verwerken.

Financiering Zorg- en VH ZHZ

Dordrecht is al jaren als centrumgemeente penvoerder van het regionale Zorg- en Veiligheidshuis (ZVH). Op dit moment speelt een aantal vraagstukken rondom het ZVH.

Om de personele bezetting en organisatie te verstevigen, te kunnen voldoen aan toenemende vraag en wegvallende partnerbijdragen op te kunnen vangen, is door het college voorgesteld de organisatie formeel bij de gemeente Dordrecht onder te brengen en de inwonerbijdrage per gemeente te verhogen. Hiervoor is een convenant opgesteld en voorgelegd aan de andere 9 deelnemende gemeenten. Ook voor Dordrecht betekent dit een verhoging van de inwonerbijdrage van € 90.000 per jaar vanaf 2024.

Binnenstadbedrijf

De gemeente participeert op een gelijkwaardige manier met de vereniging Promotie Ondernemers Binnenstad Dordrecht (POBD) en met de eigenaren (verenigd in VVE3311) in het Binnenstadbedrijf (BBD) in oprichting. De gemeenteraad heeft in 2022 (Toekomstvisie Binnenstad) en in 2023 (Ondernemersfonds) tot deze koers/ instrumenten besloten. De conceptbegroting van het BBD bedraagt € 600.000, gezamenlijk op te brengen door de 3 partners. De ondernemers en eigenaren dragen bij via het in te voeren Stedelijk Ondernemersfonds. De verwachting is dat voor binnenstad en schil de opbrengst iets meer dan € 400.000 zal zijn. Wat resteert is de cofinanciering vanuit de gemeente van € 200.000. Na verrekening van de huidige gemeentelijke bijdrage aan de binnenstad (subsidie POBD) en de bijdrage sfeerverlichting, resteert nog om en nabij € 100.000. Ter dekking daarvan en ter dekking van € 25.000 op het mede financieren van binnenstadinitiatieven vanuit de stad, waarvan in de vorige collegeperiode is gebleken dat hiermee snel resultaten kunnen worden geboekt, is er sprake van een bijstelling van € 125.000.

Bouwarchief OZHZ

De gemeente Dordrecht heeft de verlening van omgevingsvergunningen uitbesteed aan de Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid (OZHZ). Het beheer van het archief is ook belegd bij OZHZ en kent een achterstand in het overbrengen van de archieven naar het Regionaal Archief Dordrecht (RAD). Deze overbrenging moet volgens de Archiefwet plaatsvinden na 20 jaar. De bouwvergunningdossiers uit de periode 1990-1999 komen voor overbrenging in aanmerking. De bijbehorende kosten van € 70.000 zijn opgevoerd.

Groeiagenda 2030

In de afgelopen periode is gewerkt aan de actualisatie van de Regionale Groeiagenda 2030. Zowel ambtelijk als bestuurlijk is input opgehaald over de accentverschuivingen die we zien in de Groeiagenda. Op 31 januari 2023 was er een bijeenkomst voor raadsleden waarbij zij hierop konden reageren en reflecteren. Ook zijn er gesprekken gevoerd met onze triple helix partners. Dit heeft geresulteerd in een contourennota met accentverschuivingen, waarbij structurele intensiveringen voor de hand liggen. De komende periode gebruiken we om deze intensiveringen nader te duiden in aard en omvang. De financiële uitwerking volgt in de begroting Groeiagenda 2024 en in het Uitvoeringsprogramma 2024. Dit Uitvoeringsprogramma wordt voor het zomerreces aangeboden aan de colleges met verzoek dit door te geleiden naar de raden, zodat zij dit kunnen verwerken in de lokale begrotingen. In de huidige kadernota is hiervoor nog geen bedrag opgenomen.

2. Omgevingswet en Wkb

Omgevingswet

De invoering van de Omgevingswet vraagt incidentele en structurele kosten voor ICT/software, het omzetten van geluidvergunningen en het aanpassen van omgevingsplannen en –visies. De Rijksoverheid heeft toegezegd om in 2023, 2024 en 2025 bij te dragen aan de invoering van de Omgevingswet. Dordrecht koos bij de invoering voor de strategie van “snelle volger” waarbij we goed hebben voorgesorteerd op de wet. We verwachten dat de kosten van de invoering van de wet redelijk in lijn zijn met wat we van de overheid aan rijksgeld (totaal € 0,4 miljoen) hebben ontvangen. Voor de structurele kosten is rekening gehouden met € 100.000.

Wet kwaliteitsborging bouwen

Door de invoering van de Wet kwaliteitsborging bouwen (Wkb) moet vanaf 2024 onderscheid worden gemaakt in een bouwtechnisch en een ruimtelijk deel bij de activiteit bouwen. Hierdoor vallen taken weg, waarvoor nieuwe taken in de plaats komen, zoals het afhandelen van meldingen, het toetsen van borgingsplannen en het dossierbeheer. De gemeente ontvangt hiervoor geen leges. Vooralsnog gaan we er wel van uit dat dit kan worden opgevangen door besparing op vervallen taken en een toename van opbrengsten uit de leges omgevingsvergunning bouwen. Hierbij zullen we, gezien de recente berichtgeving van de minister voor volkshuisvesting en ruimtelijke ordening over een verwachte dip in de woningbouwproductie 2024, de realisatie nadrukkelijk blijven volgen.

3. Biesboschcentrum

Een florerend Biesboschcentrum heeft recreatieve-, educatieve- en natuurwaarde. Er is onderzoek nodig om te kijken hoe we de mogelijkheden voor wandelen, fietsen en varen verder kunnen verbeteren en het gebied een kwaliteitsimpuls kunnen geven. Voorgesteld wordt de kosten voor het onderzoek 'floreren Biesboschcentrum' van totaal € 215.000 te dekken vanuit de algemene reserve. Voor personele- en materiële kosten is voor 2023 en 2024 € 150.000 opgenomen. Het is nog niet duidelijk wat de jaarlijkse meerkosten vanaf 2025 zijn om het Biesboschcentrum meer te laten floreren. Dat moet blijken uit het onderzoek. Rekening wordt gehouden met meerkosten van tussen de € 0,4 miljoen en € 0,6 miljoen. In het Politiek akkoord is afgesproken dat extra structurele kosten van de Biesbosch worden gedekt vanuit te genereren inkomsten in het gebied. De haalbaarheid hiervan zal moeten blijken uit het onderzoek.

4. Accommodaties

Bijdrage Stichting ckv Oranje Wit Hal

De Sportvisie 2030 geeft aan dat sportlocaties een belangrijke bijdrage leveren aan het gelukkiger, gezonder en sterker maken van Dordtenaren. Om een aantal binnensporten te accommoderen zijn verenigingshallen gebouwd, die in beheer zijn genomen door stichtingen en bijdragen aan sterke sportverenigingen. Een bijkomend voordeel is dat dit financieel de meest voordelige vorm is om te exploiteren. Stichting ckv Oranje Wit Hal, gevestigd op Sportpark Stadspolders (Dordwijkzone), beschikt over twee VHP-hallen, één uit 1992 en één uit 2010. De stichting heeft in 2016 plannen aangeleverd, waarop het college destijds kaders heeft aangegeven (RIS 1827949 d.d. 22 nov 2016). In oktober 2022 heeft de stichting nieuwe plannen ingediend voor grootschalige renovatie van beide hallen. Hal 1 heeft het einde van de technische levensduur (30 jaar) bereikt. In hal 2 zijn ingrepen nodig om deze beter geschikt te maken voor bewegingsonderwijs. Ook dient de verzakte vloer te worden hersteld. Daarnaast zijn de kleedruimtes aan vervanging toe en voldoen beide hallen niet volledig aan de vereisten vanuit onderwijs/KVL (voor bewegingsonderwijs van het Insula College Halmaheiraplein). Beide hallen worden tegelijkertijd verduurzaamd, omdat de gestegen energieprijzen in combinatie met de leeftijd van de hallen leiden tot hoge energielasten. De bijdrage wordt verhoogd met € 110.000.

Onderhoud (buiten)sportaccommodaties

Om te blijven voldoen aan de (sporttechnische) normeringen van de sportbonden en periodieke vervangingsinvesteringen te corrigeren voor de hoge inflatie van afgelopen jaren zijn het meerjareninvesteringsplan en de toereikendheid van het renovatiebudget van buitensportaccommodaties geactualiseerd. Deze actualisatie leidt tot een verhoging van investeringskredieten in de meerjarenbegroting met jaarlijks € 1 miljoen. Daarnaast zien we vanaf 2023 de onderhoudskosten voor de Sportboulevard toenemen. De exploitatielasten, inclusief hogere afschrijvingslasten stijgen van € 235.000 in 2023 tot € 400.000 in 2027.

Onderzoeksbudget aanpak onderhoud EnergieHuis

In 2014 is het EnergieHuis geopend. Het gebouw is hierbij getransformeerd van een elektriciteitscentrale naar een theater en muziekcentrum. Sinds de start van de exploitatie van het vernieuwde EnergieHuis zijn er lekkages aan dak en gevel. Uit nader onderzoek is gebleken dat

gevels en daken tijdens de renovatie onvoldoende zijn hersteld. Aanpakken van de schil (daken en gevels) lijkt noodzakelijk.

Mogelijk kunnen de werkzaamheden worden gecombineerd met verduurzaming en aanpassing van de entree voor de betere aansluiting op de gebiedsontwikkeling voortvloeiend uit "Ontwikkelplan Wantij-West". Om dit uit te werken is € 200.000 onderzoeksbudget benodigd. De mogelijke investeringskosten die hieruit voortkomen, zijn evenals die van het plan Wantij-West, nog niet in de begroting opgenomen. Voorgesteld wordt de kosten van het onderzoek te dekken uit de Algemene reserve.

Renovatie Regentenkamer

De voor Nederland unieke en openbaar toegankelijke regentenkamer in het Arend Maartenshof trekt ruim 10.000 bezoekers per jaar. Tussen Woonbron en de gemeente Dordrecht is contractueel vastgelegd dat de Regentenkamer onder het beheer van de gemeente valt, en het Dordrechts Museum verantwoordelijk is voor de instandhouding van de collectie van de kamer (in ieder geval de schilderijen, de inventaris en de plafond- en muurschilderingen. De collectie is dringend aan onderhoud en restauratie toe. De kosten worden ingeschat op € 400.000 in drie jaar. Uitgangspunt is de renovatie te bekostigen uit bestaande budgetten en externe financiers.

5. Huis van Stad en Regio

Inhuizen

In 2025 betrekken we met vier partners het nieuwe Huis van Stad en Regio (HvSR). De gemeente Dordrecht is gebouweigenaar en zal voor de partners optreden als verhuurder en als leverancier van een volledig gefaciliteerde werkplekomgeving. Dat betekent dat alles van catering en schoonmaak tot aan ICT of beveiliging onze verantwoordelijkheid is. Voor de realisatie van HvSR ontstaan aanloopkosten (verhuizen en inhuizen) waarvoor, zoals eerder is gecommuniceerd aan de gemeenteraad, geen budget in de begroting is opgenomen. Naast de fysieke verhuizing valt te denken aan benodigde randvoorwaarden zoals opschonen archief, aanvullende ICT en audiovisuele voorzieningen in het nieuwe pand en het maken van afspraken met onze partners over het gebruik van gezamenlijke ruimtes en de dienstverlening. Deze afspraken zijn nodig om na de verhuizing te komen tot goed gebruik en samenwerking.

Gebleken is dat in elk geval ICT-investeringen nodig zijn. Totaal voor verhuizen, inhuizen en de inrichting van een facilitaire organisatie is voor 2024 € 855.000 nodig en voor 2025 € 720.000. Deze kosten kunnen naar het zich laat aanzien toch opgevangen worden binnen het budget voor HvSR. In de begroting is namelijk vanaf 2024 al rekening gehouden met de hogere afschrijvingskosten van het pand. Hiervoor is het budget vanaf 2024 met € 1,7 miljoen per jaar verhoogd. Omdat de oplevering in 2025 plaatsvindt, zijn deze middelen voor 2024 en 2025 niet nodig voor afschrijving en kunnen ze anders worden ingezet. Uit deze ruimte kunnen incidentele kosten worden gedekt.

Archiefruimte

In het nieuwe Huis van Stad en Regio zijn geen specifieke archiefruimten gepland. Daarom zullen de archieven die nu in de archiefruimten onder het Stadskantoor worden beheerd ergens anders moeten worden ondergebracht. Het betreft archiefruimte voor bouwvergunningen en documenten van gemeentelijke diensten. Het aantal benodigde meter in relatie tot de bewaartermijn zal nog nader in kaart gebracht worden. Er wordt gedacht aan het uitbreiden van het Stadsdepot (eigendom gemeente, Jade 400). Hier is bij de bouw ruimte gereserveerd voor een eventuele uitbreiding. Wellicht zijn er ook andere opties. De concrete oplossing voor het verplaatsen van de archiefruimte van het Dordrechts Museum zal worden meegenomen in Kadernota 2025. Ook hierbij wordt gekeken of dekken vanuit vrijvallende middelen mogelijk is.

Verhuurexploitatie

Het uitgangspunt is een kostendekkende verhuur over de volledige exploitatieperiode van 40 jaar. Dit betekent dat we de eerste jaren een verlies hebben dat na een aantal jaren door indexatie omslaat in een voordeel. Het totale aanloopverlies bedraagt, tot we een positief verhuurresultaat

hebben, in totaal € 1,4 miljoen. Voorgesteld wordt wanneer nog ruimte resteert vanuit de vrijvallende middelen deze ter dekking voor een deel hiervan apart te zetten in een reserve. Ook dit zal worden meegenomen in Kadernota 2025.

6. Servicegemeente Dordrecht

Op 1 januari 2022 is de Gemeenschappelijke Regeling Drechtsteden (GRD) ontmanteld en zijn alle onderdelen, behalve de Sociale dienst, ondergebracht bij de gemeente Dordrecht. Deze organisatieonderdelen zijn nu 'servicegemeente Dordrecht' (SGD). De samenwerking met de andere gemeenten is geregeld in de Regeling onderlinge samenwerking Drechtstedengemeenten. De servicegemeente is gedurende de periode van Gemeenschappelijke Regeling Drechtsteden door verschillende taakstellingen en bezuinigingsopdrachten volledig uitgenut. Desondanks werden en worden vraagstukken of dienstverlening zonder juiste dekking toch opgepakt of verleend. De kosten hiervoor werden gedragen door incidentele overschotten. Overschotten die nu niet meer beschikbaar zijn.

Bij het overgaan van GRD naar SGD is afgesproken dat zowel het afnemen en leveren van de dienstverlening als ook de financiën voor vier jaar *as is* vaststaan. Nu ontstaat het dilemma dat we *as is* dienstverlening hebben beloofd, maar de overschotten om deze te betalen niet meer voorhanden zijn. Dordrecht neemt hierin verantwoordelijkheid als eigenaar en betrouwbare partner door de financiële consequenties te dragen van de knelpunten in de *as is* dienstverlening. Dit doen we totdat er nieuwe afspraken zijn gemaakt over de financiering van de dienstverlening (eind 2025). Voor nieuwe dienstverlening die na de vorming van het SGD is (door)ontwikkeld geldt dit niet. Deze moet door de afnemers zelf worden gedragen.

Op verschillende onderdelen binnen de SGD is versterking nodig. Dit betreft het "Regionaal Dataplatform, de Human resources, Financiën, ICT-ondersteuning en applicaties. Voor 2024 en 2025 wordt van Dordrecht een bijdrage gevraagd van € 1,1 miljoen. Vanaf de nieuwe financieringssystematiek in 2026 zal de Dordtse bijdrage naar verwachting terugvallen naar € 0,6 miljoen. Specifiek voor de doorontwikkeling van het Integrale HR-Systeem wordt voorgesteld de incidentele last van Dordrecht van in totaal € 70.000 te dekken uit de algemene reserve.

7. Organisatie

De positie van de organisatie op de arbeidsmarkt verandert. Steeds vaker wordt een beroep gedaan op young-professionals en zij-instromers om vacatures in te vullen. Daarnaast maken wij ruimte om zittend personeel te laten doorgroeien en ze daarmee te behouden voor onze organisatie. Om deze ontwikkeling goed te kunnen ondersteunen, moet de organisatie verstevigen op management- en ondersteunende functies. Een andere belangrijke ontwikkeling is de inpassing van de servicegemeente in de Dordtse organisatie. Voor het versterken van besturing en inrichting van de organisatie wordt de komende twee jaar een traject doorlopen.

Daarnaast is de begroting aangepast aan de harmonisatie van functies bij het museum met de overige delen van de gemeentelijke organisatie. Het gaat hier om de effectuering van een eerder genomen besluit. Dekking hiervoor ontstaat bijvoorbeeld door de veranderende arbeidsmarkt (meer gebruik van Young professionals) waardoor we nieuwe medewerkers (en doorontwikkeling van bestaande medewerkers) niet direct belonen op het hoogste niveau. De loonbegroting is daar wel op gebaseerd.

Toename van (wettelijke) taken

Ook zien we op onderdelen een toename van werkzaamheden. Wanneer dit het gevolg is van nieuwe wettelijke taken (invoering rechtmatigheidsverantwoording) wordt hiervoor formatie toegevoegd. Verder wordt voorgesteld de formatie uit te breiden bij parkeerbeleid. Deze uitbreiding wordt opgevangen in de Egalisatiereserve Parkeervoorziening. Parkeerkosten, ook die voor het uitvoeren en handhaven van parkeerbeleid, worden in rekening gebracht via parkeertarieven. Ook wordt meer ingezet op energiehandhaving. Deze inzet kan gedekt worden uit ontvangen rijksmiddelen.

Juridische expertise

De vraag naar juridische expertise steeg de afgelopen jaren. Het is noodzakelijk dit structureel te regelen want de juridische inzet neemt ook toe als gevolg van de Wet open overheid (Woo), de opvolger van de Wet openbaarheid van bestuur (Wob).

Participatie

De gemeente heeft de ambitie om samen met de inwoners, bedrijven en instellingen te bouwen aan onze stad. Naast deze intrinsieke motivatie is recent het wetsvoorstel 'Wet versterking participatie op decentraal niveau' (Wvp) aangeboden aan de Tweede Kamer. Dit wetsvoorstel versterkt de betrokkenheid van inwoners bij de voorbereiding, uitvoering en evaluatie van ons beleid. Ook de Omgevingswet stimuleert (vroegtijdige) participatie bij het proces van besluitvorming over een project of activiteit. Om onze participatie ambities te realiseren zijn structurele middelen nodig om participatief werken te verankeren en door te ontwikkelen.

8. Organisatieontwikkeling

We bedienen als organisatie een ambitieus bestuur en een ambitieuze regio. Tel daar de integratie van de SGD en een krappe arbeidsmarkt bij op en de huidige uitkomst van deze som is te hoge werkdruk, 28% inhuur, meer dan 75 vacatures, 7% ziekteverzuim en ruim 10% verloop. Zonder maatregelen krijgen we een negatieve spiraal waarin meer verzuim, verloop en vacatures leiden tot het moeten inwerken van steeds nieuwe (ingehuurde) medewerkers, meer werk voor minder mensen en daarmee weer een hogere werkdruk, hoog verzuim en verloop.

Naast doorbreken van is het ook belangrijk de kwaliteit van het werk te borgen. Met de vergrijzing (pensionering) van personeel in het verschieft is boeien en binden daarom extra belangrijk zodat historisch geheugen en relatiemanagement kunnen blijven garanderen. Dat vraagt dat we als organisatie stevige interventies doen om het tij te keren.

In 'Onze Koers' hebben we beschreven dat we als organisatie op vier interventie programma's inzetten:

- Uitvoering Politiek akkoord
- Dordt als topwerkgever
- Voortouw in dienstverlening en opgaven
- Eén verbonden en samenhangende organisatie

Naast deze vier programma's hebben we ook een structurele intensivering nodig op onze HR-dienstverlening en Leren&Ontwikkelen om als organisatie de slagkracht te behouden die we nodig hebben. Een deel van de organisatieontwikkeling kan gedekt worden uit bestaande budgetten binnen de overhead. Deze budgetten staan weliswaar onder druk, maar daarop kan ook gestuurd en geprioriteerd worden (bijvoorbeeld een opleidingsplan maken). De kosten voor de ontwikkeling zijn opgenomen onder de incidentele posten. Voorgesteld wordt het incidentele deel van de organisatieontwikkeling te dekken vanuit de Algemene reserve.

9. ICT

Gekozen is om het beheer van onze ICT-omgeving niet meer zelf te doen maar uit te besteden. Hiermee is de continuïteit van de bedrijfsvoering beter geborgd. Dit betekent wel dat we veel meer te maken krijgen met licenties om software te mogen gebruiken. De licentiekosten lopen hierdoor op € 150.000 voor 2023 en 2024 en vanaf 2025 is gerekend met € 300.000. Dit was onvoldoende meegenomen in de Begroting 2023.

10. Afschrijvingslasten

In deze kadernota is een aantal [nieuwe investeringen](#) opgenomen voor 2024 en latere jaren. Voor een specificatie van deze investeringen raadpleegt u de bijbehorende investeringstabel. Daarnaast is het lopende investeringsprogramma geactualiseerd. Niet alle investeringen verlopen volgens planning, waardoor bijbehorende afschrijvingslasten verschuiven in tijd.

Nieuwe investeringen

De tabel hieronder geeft het overzicht van investeringen die nu zijn opgenomen in de Kadernota 2024. Waarbij aangegeven moet worden dat hierin een keuze is gemaakt. Niet alle toekomstige investeringen zijn nu al volledig meegenomen.

Toekomstige investeringen die nu niet zijn meegenomen zijn onder meer investeringen in de ambities uit het meerjarig onderhoudsplan openbare ruimte in 2025 en latere jaren, herinrichting openbare ruimte omgeving Spuiboulevard 2025 en latere jaren, herstel van kadernmuren in 2025. Deze worden betrokken bij het kadernotaproces 2025. Ook het uitvoeringsplan Fietsstructuur 2023 – 2026 is niet meegenomen. Hiervoor komt op korte termijn een apart voorstel naar de raad.

Nieuwe investeringen	Bedragen x € 1.000				
	2023	2024	2025	2026	2027
1. Verkeersstructuurplan Spuiboulevard e.o.					
Burg. De Raadtsingel en Spuiboulevard		7.240	2.100		
2. Dordt West					
Ontwikkeld gebied Van Kinsbergenstraat e.o.			280		
Ring Admiraalsplein		700			
Locatie Charlotte de Bourbon		1.040			
W.H. Vliegenstraat en F. Van der Goesstraat		190			
Westervoeg (Dordt West)		540			
Doortrekken Rembrandtlaan 2025			210		
3. Openbare ruimte					
MOP openbare ruimte 2024		7.150			
Wantij-West fase 1 2024		1.760			
4. Kademuren					
Kademuur 2024		1.075			
5. Steigers					
Aanleg 2024		350			
Aanleg 2025			350		
6. ICT					
ICT 2025			680		
7. Musea/theaters					
Klimaatinstallatie Kunstmin		2.000	2.000		
8. Buitensport					
Buitensport prijscorrectie krediet 2023	1.000				
Buitensport prijscorrectie krediet 2024		1.000			

Buitensport prijscorrectie krediet 2025	1.000	
Buitensport prijscorrectie krediet 2026		1.000
Buitensport prijscorrectie krediet 2027		1.000
Buitensport prijscorrectie krediet 2028		

9. Binnensport

2 gymzalen	4.800	
------------	-------	--

Totaal	3.900	23.045	36.620	14.600	13.000
---------------	--------------	---------------	---------------	---------------	---------------

1. Verkeersstructuurplan Spuiboulevard e.o.

De Spuiboulevard staat aan het begin van een ingrijpende transformatie. Wat nu nog een stenig gebied is met veel oude kantoren en waar weinig reden is om te verblijven, moet de komende jaren veranderen in een groen en prettig verblijfsgebied met veel woningen, het Huis van Stad en Regio en een prettige openbare ruimte. Dit is vastgelegd in het verkeersstructuurplan Spuiboulevard (VSP). Met de aanvraag van de kredieten voor 2024/2025 (totaal € 9,3 miljoen) beginnen de fysieke werkzaamheden in de zomer van 2024 aan de Burgemeester de Raadtsingel.

2. Dordt-West 2024/2025

Door stijgende kosten als gevolg van loon- en prijsontwikkeling, vertraging in uitvoering, inzet op een kwalitatief goede groene inrichting en minder subsidie-inkomsten dan verwacht (Charlotte de Bourbon) zijn tekorten ontstaan op beschikbaar gestelde kredieten voor (her)inrichting van het openbaar gebied. Daarnaast is voor de Ring Admiraalsplein invulling gegeven aan de motie '30 in z'n drie' (0148968) met het realiseren van een 30-kilometer weg én 25 extra parkeerplaatsen. Voor het doortrekken van de Rembrandtlaan naar Zuidendijk wordt een voorbereidingskrediet gevraagd. Door het doortrekken van de Rembrandtlaan naar de Zuidendijk (één richting) krijgt het autoverkeer een logische afwikkeling en kan de (her)inrichting van Oud-Krispijn goed worden afgerond. Deze meerkosten kunnen niet gedekt worden vanuit de reserve SI Dordt-West omdat de reserve niet toereikend is en het resterende saldo in deze reserve beschikbaar moet blijven voor cofinanciering van sociale ingrepen in Dordt West. Ook de corporaties kunnen hierin niet meer bijdragen. Voorgesteld wordt de kredieten Dordt- West voor 2024/2025 te verhogen met in totaal € 3 miljoen.

3. Openbare ruimte

Ambities

We hebben als gemeente veel ambitie in de openbare ruimte op het gebied van groen-, bomenonderhoud, spelen en bewegen, klimaatadaptatie en mobiliteit. Het Politiek akkoord 2022-2026 onderstreept die ambitie. Vanuit het akkoord is budget gereserveerd om deze ambities in de openbare ruimte te kunnen realiseren. Dat is echter niet voldoende om alle ambities op deze thema's uit te kunnen voeren. Daarbij zien we kansen in meerjarige onderhoudsprojecten (MOP) om deze integraal op te pakken en de verschillende ambities te combineren in een herinrichtingsproject. Voorgesteld wordt om het krediet 2024 met € 7,1 miljoen aan te vullen, zodat we in 2024 de ambities kunnen waarmaken.

Wantij-West fase 1 2024

In het ontwikkelplan is de eerste globale raming van de totale kosten voor de uitvoering van (de meeste onderdelen van) het ontwikkelplan opgenomen: € 10 tot € 15 miljoen. Voor de realisatie van de eerste fase van het Ontwikkelplan Wantij-West is nu budget opgenomen voor onder andere de kapitaallasten van de benodigde investeringen ter hoogte van € 1,76 miljoen. In deze fase zal de focus liggen op realisatie van enkele onderdelen van het wandelrondje Wantij, (drijvend) groen, het stadsstrand en voorzieningen voor watertoerisme.

4. Kademuren

Voor het Programma onderhoud Kademuren 2017-2024 is een bedrag van € 26,6 miljoen krediet beschikbaar. In dit uitvoeringsprogramma zijn inmiddels veel kadeprojecten uitgevoerd of in voorbereiding. Tussentijds evalueren we de stand van zaken in het lopende programma en hebben we een prognose gemaakt van de noodzakelijke toekomstige investeringen. Hierbij worden alle kademuren tegen het licht gehouden, vindt waar nodig herprioritering plaats met het oog op het voorkomen van kapitaalvernietiging en nog belangrijker, het uitsluiten van veiligheidsrisico's voor bewoners, gebruikers en vastgoed op de kades. Uit deze evaluatie blijkt dat om de geplande projecten af te ronden in 2024 een aanvullend krediet van € 1,1 miljoen nodig is.

5. Steigers

Voor uitbreiding van de steigers in de Binnenstad, de Biesbosch en de ontwikkeling van de Binnen Kalkhaven vragen we een krediet aan van totaal € 700.000 voor 2024 en 2025. Hiermee geven we uitvoering aan de in 2020 vastgestelde beleidsvisie 'Beleidsvisie Dordtse Binnenhavens' en het amendement 'Gastvrijer water' (Dossier - 2534845). We investeren in aanlegplaatsen voor passanten en een halteplaats voor rondvaartboten in de Nieuwe haven. We breiden de Grote Appelsteiger aan de zuidzijde uit en in de Biesbosch voegen we ook een steiger toe bij het Biesboschcentrum en het Stayokay-hostel.

6. ICT

Om optimaal gebruik te maken van het Huis van Stad en Regio en goed hybride te kunnen werken, zijn ICT-voorzieningen nodig, zoals een reserveringssysteem, audiovisuele voorzieningen en aanvullende voorzieningen voor burgerzaken. Voorgesteld wordt om voor 2025 een krediet beschikbaar te stellen van € 680.000.

7. Klimaatinstallatie Kunstmin

Schouwburg Kunstmin is tussen 2012 en 2014 grondig gerenoveerd. Ook de klimaatinstallatie is hierbij aangepakt. Sinds de oplevering zijn er klachten over gebrek aan ventilatie en hoge temperaturen. Diverse onderzoeken hebben uitgewezen dat (1) bij de renovatie minimale eisen zijn gehanteerd t.a.v. de klimaatinstallatie die niet aansluiten op de eisen van een gebouw met een theaterfunctie en (2) de klimaatinstallatie niet overal in het gebouw de minimale eisen behaalt. Geadviseerd is om de klimaatinstallatie te vervangen. Daar waar mogelijk kunnen de ingrepen gecombineerd worden met verduurzaming van het gebouw. De investeringskosten worden vooralsnog ingeschat op € 4 miljoen.

8. Buitensport

De gemeente zorgt voor veilige, bespeelbare sportvoorzieningen die voldoen aan de (sporttechnische) normeringen van de sportbonden. Om aan deze doelstelling te kunnen blijven voldoen is in januari 2023 het meerjarenoverzicht van investeringen en renovatiebudgetten ten behoeve van de buitensportaccommodaties geactualiseerd en zijn de ramingen aangepast aan het huidige prijspeil. Rekening is gehouden met 15% tot 20% prijsstijgingen ten opzichte van januari 2020. Deze actualisatie leidt tot een verhoging van de investeringskredieten in de meerjarenbegroting van jaarlijks € 1 miljoen.

9. Binnensport

Het bieden van voldoende ruimte voor gymnastiekonderwijs in het basis- en voortgezet onderwijs is een wettelijke taak van de gemeente. In 2020 is het 'Integraal Huisvestingsplan gymzalen' vastgesteld. In dit plan is voor de jaren 2021-2030 vervanging en renovatie van gymzalen opgenomen. Voor de eerste 5 zalen is in 2020 al budget gereserveerd. Voor de overige zalen heeft de gemeenteraad besloten dit jaarlijks bij de kadernota op te voeren. Voor de vervanging van de gymzaal aan de Anna van Saksenstraat 1A (Waldeck Pymontweg 20A) en de Gymzaal Atmosfeerstraat 8 wordt een krediet gevraagd van totaal € 4,8 miljoen.

Dekkingsmaatregelen

Na de 'reguliere' onderdelen van de Kadernota 2024 resteert er zowel in 2024 als meerjarig een (fors oplopend) tekort. Om dit tekort in 2024 en verder op te vangen, worden diverse generieke dekkingsmaatregelen voorgesteld.

	Bedragen × € 1.000				
Dekkingsmaatregelen	2023	2024	2025	2026	2027
1. Gemeentefonds	€ 2.080	€ 4.240	€ 4.240	€ 4.180	€ 13.150
2. Onroerendzaakbelasting	€ -	€ 800	€ 800	€ 800	€ 800
3. Logiesheffing	€ -	€ 750	€ 850	€ 850	€ 850
4. Overige dekkingsmaatregelen	€ 100	€ 1.100	€ 1.100	€ 1.100	€ 1.100
<i>Totaal dekkingsmaatregelen</i>	<i>€ 2.180</i>	<i>€ 6.890</i>	<i>€ 6.990</i>	<i>€ 6.930</i>	<i>€ 15.900</i>

1. Gemeentefonds

Correctie accres (WOZ)

In het rekenmodel bij de septembercirculaire is gerekend met een stijging van de OZB waarde woningen (eigenaren) van 2022 op 2023 van circa 30%. Door een fout in de berekeningen van het ministerie is deze stijging een factor 2 te hoog geraamd, dat heeft gevolgen voor de uitkeringsfactor. Deze fout is door het Rijk gecorrigeerd in de Decemercirculaire 2022.

Prijscompensatie Rijk meicirculaire

De begroting van de gemeente is opgebouwd in constante prijzen. Dit betekent dat in de begroting het budget voor 2024 en latere jaren niet is verhoogd voor inflatie. In het onderdeel 'Indexaties' worden de lasten en de baten verhoogd met inflatiepercentages. Hetzelfde moet gebeuren voor de opbrengst van de Algemene uitkering uit het Gemeentefonds. Op basis van informatie uit de Meicirculaire 2022 is voor de jaarschijf 2023 (en verder) gerekend met 6,3% (CPI-index CEP-maart 2022). In de tussentijd zijn de verwachtingen ten aanzien van de CPI-index toegenomen naar 7,4% (CPI-index CEP-maart 2023). De verwachting is dat dit zijn (positieve) doorvertaling vindt in de Meicirculaire 2023. Er is daarom een positieve reeks opgenomen van structureel € 3,7 miljoen als inschatting van de ruimte die ontstaat in de Meicirculaire 2023 voor inflatiecorrectie voor het jaar 2024. Daarnaast is vanaf 2027 rekening gehouden met het gemeentelijk aandeel van naar verwachting € 9 miljoen in de toegezegde € 1 miljard vanuit het Rijk.

Verwachte nabetaling Rijk inflatie 2022

Naast deze aanpassing is door het Rijk in de Najaarsnota 2022 een aankondiging gedaan van een extra prijsbijstelling van € 300 miljoen voor de uitzonderlijke prijsstijgingen voor 2022. In deze BPN is gerekend met een macro accres van € 127 miljoen (aangepaste verwachting Voorjaarsnota Rijk) wat voor Dordrecht neerkomt op structureel € 970.000. Echter over deze compensatie bestaat nog geen 100% zekerheid. Pas in de Meicirculaire 2023 zien we hiervan het definitieve resultaat.

2. Onroerendzaakbelasting

Als de stad groeit nemen de inkomsten en de uitgaven ook toe. De lastenstijging wordt veelal apart zichtbaar in de Kadernota als areaaluitbreiding onderhoud openbare ruimte of toename gebruik van regelingen in het sociaal domein via bijdrage aan GR-en (bijstand, minimabeleid, jeugdzorg etc.). Door toevoeging van woningen en bedrijfsgebouwen (niet-woningen) kan de gemeente, los van tariefswijzigingen, vanaf 2024 ook meer belastinginkomsten verwachten. Deze hogere belastingopbrengst leidt dus niet tot lastenverzwaring, maar is puur het gevolg van meer belastingplichtigen. De toename komt vooral door de realisatie van het bedrijventerrein Dordtse Kil IV en nieuw gevestigde bedrijven. Hieruit blijkt dat de eerder ingezette weg van blijvend investeren in de groei van de stad zijn vruchten begint af te werpen.

3. Logiesheffing

Enkele jaren geleden is de logiesheffing ingevoerd met een tarief van € 2,00 p.p.p.n. voor accommodaties en € 0,75 p.p.p.n. voor staan- en ligplaatsen. De belastingopbrengst wordt gebruikt als financieringsbron voor inzet op toerisme, evenementen, binnenstad en de Biesbosch. Omdat wij onverminderd op deze activiteiten willen inzetten en de tarieven in vergelijking met andere steden laag zijn, stellen wij voor de heffing te verhogen tot € 3,50 euro p.p.p.n. en € 1,00 p.p.p.n. Daarmee komt het op gelijk niveau met het huidige landelijk gewogen gemiddelde tarief van alle gemeenten die toeristenbelasting heffen (€ 3,48 euro).

Daarnaast zien we een stijging van het aantal overnachtingen in Dordrecht. Totaal een verwachte hogere inkomst van € 750.000 in 2024. Dit zal door groei van het aantal hotelkamers in de stad in 2025 toenemen tot € 850.000.

4. Overige dekkingsmaatregelen

Inzetten van nieuwe cofinanciering op bestaande activiteiten

De algemene uitkering neemt af en we zien dat de gemeente in toenemende mate afhankelijk is van tijdelijke financieringsbronnen van het Rijk. Veel van deze regelingen richten zich op taken die de gemeente al uitvoerde, soms op eigen kosten en soms vanuit andere (tijdelijke) regelingen. Daarnaast zijn ook van andere overheden subsidies ontvangen. De afgelopen jaren is voor tientallen miljoenen euro's per jaar extra/incidentele cofinanciering ontvangen variërend van € 13 miljoen tot € 61 miljoen per jaar. Wel zitten er voorwaarden en verplichtingen aan de inzet van deze middelen, waarbij het niet altijd mogelijk is de middelen in te zetten voor ambtelijke capaciteit. Deze programma's en projecten komen tenslotte zonder ambtelijke inzet niet tot stand, waardoor mogelijk overlap tussen bestaande kosten en regelingen ontstaat. Het uitgangspunt is en blijft hierbij deze middelen optimaal te laten renderen. In deze kadernota is vooralsnog gerekend met € 1 miljoen aan toe te rekenen inzet. Zoals gezegd gaan we dit verder in kaart brengen op weg naar de Begroting 2024. Bij het opstellen van de begroting zullen we afhankelijk van de voorwaarden die geldverstrekkers stellen een uitwerking geven van dit bedrag.

Vrijval stelposten Algemene uitkering

In het verleden is vanuit het Rijk extra geld beschikbaar gesteld via de circulaire van de algemene uitkering voor kinderopvang en deze zijn opgenomen in de begroting als stelpost. Op dit moment is er geen concrete noodzaak om deze middelen in te zetten en kunnen deze vrijvallen.

Beleidswensen

Naast de mutaties als gevolg van ontwikkelingen, indexeringen en knelpunten zijn er ook beleidswensen naar voren gekomen. De volgende beleidswensen worden ter besluitvorming voorgelegd.

	Bedragen × € 1.000				
Beleidswensen	2023	2024	2025	2026	2027
1. Cultuur	€ -	€ 200-	€ 300-	€ 300-	€ 300-
2. Evenementen	€ -	€ 550-	€ 550-	€ 550-	€ 550-
3. Doorontwikkeling Biesboschcentrum	€ -	€ 150-	€ 150-	€ -	€ -
4. Opgave Human capital	€ -	€ 250-	€ 250-	€ 250-	€ -
<i>dekking Opgave Human capital</i>	€ -	€ 250	€ 250	€ 250	€ -
5. Wantij-West (gebiedsontwikkeling)	€ 270-	€ 270-	€ -	€ -	€ -
<i>dekking Wantij-West (gebiedsontwikkeling) uit AR</i>	€ 270	€ 270	€ -	€ -	€ -
6. Wantij-West uitvoering 1e fase	€ -	€ -	€ 150-	€ 150-	€ 150-
<i>Totaal beleidswensen</i>	€ -	€ 900-	€ 1.150-	€ 1.000-	€ 1.000-

1. Cultuur

Om te zorgen dat cultuur een sterk punt van Dordrecht blijft en haar belangrijke waarde voor de levendigheid en aantrekkelijkheid van de stad, als ook de verbinding met zorg en welzijn en talentontwikkeling kan vasthouden, is extra financiële ondersteuning nodig.

Prijsstijgingen, achterblijvende bezoekersaantallen en teruggang in ledenaantallen bij amateurkunst raken momenteel de culturele sector. Er zijn nog wel incidentele middelen beschikbaar, onder andere uit het crisis- en herstelfonds en rijksmiddelen corona, maar noodzakelijke structurele dekking ontbreekt. Niet alle kosten zijn op te vangen uit hogere inkomsten van bezoekers. Organisaties die de exploitatie niet sluitend krijgen zonder aanpassen van de huidige programmering zijn Kunstmin, Nationaal Onderwijs Museum, Bachfestival en de Dordtse Jazz Sociëteit. Voor Pictura, Muziektheater Hollands Diep en Broedplaats DOOR zijn in 2020 bij de cultuurnota tot en met 2024 eenmalig extra budgetten vrijgemaakt en geldt daarna hetzelfde. Voorgesteld wordt om in afwachting van de cultuurnota 2024 het budget voor cultuur te verhogen met € 200.000 om een deel van de kostenstijgingen op te kunnen vangen. De jaren erop stellen we 300.000 euro beschikbaar om de noodzakelijke financiële ruimte te bieden voor de programmering.

2. Evenementen

Dordrecht heeft een lange traditie als evenementenstad wat een belangrijke bijdrage levert aan de levendigheid en saamhorigheid in de stad. In het Politiek akkoord is de ambitie uitgesproken dat Dordrecht een toonaangevende evenementenstad moet blijven, dat er bij een actualisering van het beleid ook ruimte komt voor nieuwe thema's die de eigenheid van Dordrecht uitlichten en organisatoren en partijen in de stad worden uitgedaagd om meer samen te werken. Eerder dit jaar heeft de gemeenteraad de startnotitie 'herijking van de ambities, doelen en beleid voor evenementen in Dordrecht' vastgesteld. In het derde kwartaal van 2023 zal het nieuwe evenementenbeleid 2024-2030 worden voorgelegd aan de gemeenteraad.

Door forse prijsstijgingen heeft de evenementensector het moeilijk. In 2022 en 2023 is het alleen door de incidentele bijdragen uit het crisis- en herstelfonds mogelijk geweest om continuïteit te blijven bieden op toonaangevende evenementen die de gemeenteraad als 'specials' heeft gekwalificeerd (zoals Big Rivers, Wantijpop en Dordt in Stoom) en op de 'kleine evenementen'. Daar wordt nu meerjarig budget voor geraamd.

Daarnaast is sprake van een toegenomen complexiteit door nieuwe eisen op het gebied van veiligheid, stikstof, duurzaamheid, Omgevingswet en de Wet Natuurbescherming. Om te kunnen blijven bieden wat we hebben en de samenwerking tussen partijen rond evenementen te kunnen stimuleren, is professionalisering van de gemeentelijke evenementenaanpak, meer ondersteuningscapaciteit en begeleiding van en kennisdeling richting (vrijwillige) organisatoren nodig.

Door het investeringbudget van Dordrecht Marketing & Partners volgend jaar niet te indexeren en aanvullend een herijkingstraject te doorlopen, zal € 100.000 van het voor evenementen benodigde aanvullende budget van € 650.000 worden gefinancierd. Hiermee kan innovatie en de doorontwikkeling naar een evenement rond een nieuw voor Dordrecht dragend thema (zoals rond water), worden gefinancierd.

3. Doorontwikkeling Biesbosch

Het Biesboschcentrum en het daar omliggende gebied is dé plek voor de Dordtenaar om in de zomer te recreëren en het Nationaal Park De Biesbosch te beleven. Er liggen veel kansen in dit gebied die aandacht verdienen zoals het verbeteren van voorzieningen voor wandelen, fietsen en varen. We vragen de financiële middelen om in kaart te brengen welke mogelijkheden aanvullende activiteiten dit gebied nodig heeft om aan de toekomstige behoefte van onze stad te voldoen. Verwachting is dat de toekomstige exploitatie jaarlijks om en nabij de € 0,5 miljoen gaat bedragen. Het onderzoek dient deze inschatting concreter te maken.

4. Opgave Human capital

Als een van de prioriteiten uit het Politiek akkoord 2022-2026 zijn vorig jaar de voorbereidingen gestart voor het opzetten van de nieuwe opgave Human capital & arbeidsmarkt. De opgave slaat de brug tussen economisch en sociaal arbeidsmarktbeleid naar een sociaaleconomisch uitvoeringsprogramma voor alle Dordtenaren en ondernemers.

Het beter benutten, vergroten en behouden van het arbeidspotentieel van de Dordtse beroepsbevolking. Hierdoor verbeteren we het ondernemersklimaat. Tegelijk verwachten we wederkerigheid van ondernemers door een maatschappelijke bijdrage aan de stad te leveren en banen met perspectief voor inwoners te bieden die passen bij hun skills en talenten.

Het fundament van de opgave bestaat deels uit bestaande geldstromen, zoals 'Glansrijke toekomst voor de Dordtse jeugd' en 'Ruimte voor banen' uit de Agenda 2030. De extra middelen zijn nodig voor een bijdrage aan St. MBO € 100.000 en voor nieuwe Dordtse initiatieven gerelateerd aan het uitvoeringsprogramma voor het bereiken, vergroten en behouden van onbenut arbeidspotentieel wordt € 150.000 gevraagd. Voorgesteld wordt de bijdrage aan de St. MBO te dekken uit Agenda 2030 'Ruimte voor banen' en nieuwe Dordtse initiatieven te dekken uit Agenda 2030 'Glansrijke toekomst'.

5. Wantij-West (gebiedsontwikkeling)

Eerder dit jaar heeft de gemeenteraad het Ontwikkelplan Wantij-West vastgesteld. Een gebiedsontwikkeling die erop gericht is om van Wantij-West een gebied te maken voor alle Dordtenaren, dat openbaar, groen en toegankelijk is en waarbij de beleving van het water voorop staat, evenals dynamiek en het multifunctioneel gebruik. Kortom, een levendig 'waterplein'. In het ontwikkelplan is aangegeven dat voor de uitvoeringsfase nog diverse vervolgonderzoeken en gesprekken met derden en belanghebbenden nodig zijn, maar dat er ook enkele kleinere en relatief snel te realiseren onderdelen zijn.

Voor projectleiding, nadere onderzoeken en gesprekken met derden en belanghebbenden, de kosten voor begeleiding van Stichting Beeld Hanneken van Dordt en voor het opstellen van een uitvoeringsplan inclusief fasering en een uitwerking van enkele eerste, snel te realiseren onderdelen is voor zowel 2023 als 2024 een budget van € 270.000 nodig.

Voorgesteld wordt deze incidentele onderzoeks- en voorbereidingskosten te dekken uit de Algemene reserve.

6. Wantij-West uitvoering eerste fase

In het ontwikkelplan is de eerste globale raming van de totale kosten voor de uitvoering van (de meeste onderdelen van) het ontwikkelplan opgenomen: € 10 tot € 15 miljoen. Voor de realisatie van de eerste fase van het Ontwikkelplan Wantij-West is nu budget opgenomen voor onder andere de kapitaallasten van de benodigde investeringen. In deze fase zal de focus liggen op realisatie van enkele onderdelen van het wandelrondje Wantij, (drijvend) groen, het stadsstrand en voorzieningen voor watertoerisme. Sommige onderdelen zullen (deels) worden bekostigd uit bestaande budgetten, bijvoorbeeld bij samenhang zoals met het Groenplan Stadswerven. Voor de ontwikkeling van de west kant van het ontwikkelplan, waaronder de korte en lange wantijkade, zal worden onderzocht hoe de commerciële gebruikers zoals Rivercruises bij kunnen dragen in de kosten. En er zal een verkenning plaatsvinden naar andere potentiële co-financiers voor deze ontwikkeling.

De kosten rondom herinrichting van het Energieplein, verplaatsing van de parkeergarage, 'landtong' en 'de Vlij' zijn in dit budget niet meegenomen in verband met de fasering en de verwevenheid met de gebiedsontwikkeling en de grex Stadswerven en Energiekade. Ook zijn hierin geen eventuele kosten rondom het Beeld van Hanneke van Dordt in verwerkt omdat hier nog vervolgonderzoeken en gesprekken nodig zijn.

Perspectief Kadernota 2024

Financiële beeld

De stand van de Begroting 2023 samen met alle mutaties zoals opgenomen in deze Kadernota 2024 leidt tot het volgende meerjarenbeeld:

	2023	2024	2025	2026	2027
	Bedragen × € 1.000				
Eindsaldo Begroting 2023	€ 4.582	€ 8.761	€ 10.036	€ 12.957-	€ 24.200-
Besluitvorming 2023	€ 265-	€ 70-	€ 70-	€ 70-	€ 70-
Startpositie meerjarenraming 2023-2027	€ 4.317	€ 8.691	€ 9.966	€ 13.027-	€ 24.270-
Ontwikkelingen	€ 2.570	€ 4.815	€ 840	€ 340	€ 10-
Indexaties	€ 3.200-	€ 5.705-	€ 6.821-	€ 6.726-	€ 6.375-
Knelpunten	€ 7.750-	€ 13.645-	€ 14.490-	€ 14.540-	€ 14.320-
Dekkingsmaatregelen	€ 2.180	€ 6.890	€ 6.990	€ 6.930	€ 15.900
Beleidswensen	€ -	€ 900-	€ 1.150-	€ 1.000-	€ 1.000-
Kadernota 2024	€ 1.883-	€ 146	€ 4.665-	€ 28.023-	€ 30.075-

Het bijgestelde resultaat laat in 2023 en na 2024 tekorten zien. Echter voor bepaling van het structurele begrotingsresultaat worden incidentele posten geëlimineerd. De incidentele posten betreffen de bijstellingen uit de Begroting 2023, bijstellingen uit de Eerste Bestuursrapportage 2023, meerkosten WOZ-bezwaren, kosten bouwarchief, voorbereiden inhuizen Huis van Stad en Regio, doorontwikkeling Biesboschcentrum en de kosten van organisatieontwikkeling.

	2023	2024	2025	2026	2027
	Bedragen × € 1.000				
Kadernota 2024	€ 1.883-	€ 146	€ 4.665-	€ 28.023-	€ 30.075-
Correctie incidentele baten en lasten	€ 5.737	€ 1.560	€ 1.000	€ 1.430	€ 6.834
Structureel saldo 2024 - INDICATIEF	€ 3.854	€ 1.706	€ 3.665-	€ 26.593-	€ 23.241-

Na correctie ontstaat voor zowel 2023 als 2024 een (groter) positief resultaat. De jaren na 2024 blijven een structureel tekort geven. Vanuit dit meerjarenbeeld zal gewerkt gaan worden aan het opbouwen van de Begroting 2024 en zal, samen met de gemeenteraad, een zorgvuldig proces worden opgestart om bij de Kadernota 2025 tot een voorstel voor een gezonde financiële huishouding te kunnen komen.

In de Begroting 2024 zal het effect van de Meicirculaire 2023 en de besluitvorming bij de diverse verbonden partijen verwerkt zijn.

Weerstandsvermogen

In de Jaarstukken 2022 is de laatste stand van de algemene reserves, het risicoprofiel en de weerstandsratio opgenomen.

Specificatie van het weerstandsvermogen per 31-12-2022 (Jaarstukken 2022)

Bedragen x € miljoen

	Beschikbare weerstandscapaciteit	Risico's Dordrecht	Ratio van het weerstandsvermogen
Algemene reserve (incl. netto rekeningresultaat 2022)	18,3	30,9	
Reserve Grondbedrijf	17,3		
Post onvoorzien	0		
	35,6	30,9	1,2

De weerstandsratio komt bij de Jaarstukken 2022 uit op een stand van 1,2. Dat is iets boven de met de raad afgesproken normratio. Deze stand is een verlaging ten opzichte van de stand uit de Begroting 2023. Dit wordt grotendeels veroorzaakt door een lagere stand van de reserve Grondbedrijf vanwege benodigde ophoging van verliesvoorzieningen van o.a. Stadswerven. Tegelijkertijd heeft er zich een ophoging voorgedaan van bestaande risico's voor WOZ-bezwaren, Jeugdhulp en Cybercriminaliteit. Het risico van stijgende, c.q. hoog blijvende energietarieven is geminimaliseerd, maar weegt niet op tegen de stijging van voornoemde risico's.

Ontwikkeling Algemene reserve

Binnen de algemene reserves zijn er diverse ontwikkelingen die ervoor zorgen dat de stand muteert. De verwachting van het weerstandsvermogen per 1 januari 2024 wijkt op de onderdelen Algemene reserve en reserve Grondbedrijf af.

De Algemene reserve kent bij de Jaarstukken 2022 (na rekeningresultaat en na resultaatbestemmingen) een stand van € 18,3 miljoen en zakt in 2023 terug naar € 13,4 miljoen wat wordt veroorzaakt door incidentele dekking van € 4,9 miljoen van diverse voorstellen in deze kadernota .

Ontwikkeling reserve Grondbedrijf

De ontwikkeling van de reserve Grondbedrijf in 2023 is gebaseerd op winstnemingen zoals begroot in de voorlopige prognose Grondbedrijf 2023. Na de afboeking op diverse grondexploitaties in 2022 is het saldo van de reserve Grondbedrijf beperkt (€ 6 miljoen). Dit terwijl de grondexploitaties, mede als gevolg van de spanning op de woningmarkt en de oplopende hypotheekrente, extra onder druk staan. Daarom is bij de Jaarstukken 2022 voorgesteld de reserve Grondbedrijf aan te vullen met € 15 miljoen. Hiermee komt de reserve weer meer op niveau. Dit geeft de mogelijkheid om in de toekomst ook verlieslatende grondexploitaties te openen en onze groeiambities waar te maken.

Nieuwe inschatting ratio bij kadernota

De weerstandsratio komt bij deze kadernota uit op een stand van 1,1 per 1-1-2024, echter hierbij dient wel een belangrijke nuancering gemaakt te worden.

Specificatie van het verwachte weerstandsvermogen per 1-1-2024 (Kadernota 2024)

Bedragen x € miljoen

	Beschikbare weerstandscapaciteit	Risico's Dordrecht	Ratio van het weerstandsvermogen
Algemene reserve Stad (na dekking KN2024)	13,4	30,9	
Reserve Grondbedrijf	21		
Post onvoorzien	0,4		
	34,8	30,9	1,1

De verwachting is dat binnen afzienbare tijd nieuwe verlieslatende grondexploitatie geopend gaan worden. De ontwikkeling Spuiboulevard is daar de grootste van. Afhankelijk van de woningbouwprogrammering kan het tekort op deze ontwikkeling oplopen tot € 15 miljoen. Zolang hierover geen besluit is genomen, blijft het bedrag onderdeel van het weerstandsvermogen en wijzigt de weerstandsratio niet. Zodra de raad echter positief besluit en de onttrekking een feit wordt, valt de weerstandsratio terug onder een waarde van 1,0. Afspraak met de raad is dat er dan bij de Begroting 2024 inzicht wordt geboden in de wijze waarop de ratio weer richting de 1,0 wordt gebracht.

De berekeningen van de ratio kennen steeds een belangrijke nuancering: de rapportage omtrent het weerstandsvermogen is altijd een momentopname. Zo spelen er diverse ontwikkelingen die binnen een tijdsbestek van enkele jaren zowel een positieve als negatieve invloed kunnen hebben op de vermogenspositie en hiermee de ratio van het weerstandsvermogen. Te denken valt hierbij aan te nemen besluiten en verwachtingen omtrent:

- de blijvende financiële druk op de exploitatie (zie ook [strategische inleiding](#)),
- de winstpotentie op diverse grondexploitaties vanuit het Grondbedrijf de komende jaren,
- het structureel sluitend krijgen en houden van de meerjarenbegroting 2024-2027.

Onzekerheden

Onder 'onzekerheden' wordt een aantal ontwikkelingen met mogelijke toekomstige (financiële) consequenties nader uitgewerkt of geactualiseerd. De genoemde consequenties verwerken we niet financieel in deze Kadernota 2024, omdat ze ofwel binnen de huidige begroting worden opgevangen, ofwel omdat ze qua omvang of moment van voordoen nog niet vaststaan.

Algemeen

Nieuwe aanpak Werving en Selectie

De veranderingen in Nederland en in de rest van de wereld volgen elkaar steeds sneller op. Dit heeft impact op onze (directe) omgeving. En ook ons takenpakket verbreedt. Daar moeten we als overheidsorganisaties flexibel op kunnen inspelen en de juiste competenties voor in huis houden én binnenhalen. Daarnaast hebben we te maken met vergrijzing waarmee de instroom van jongeren niet hetzelfde tempo volgt als de uitstroom van ouderen. Dit alles heeft impact op de wijze waarop organisaties zich moeten voorbereiden op de arbeidsmarkt van de toekomst. En brengt een nieuwe kijk met zich mee op de rol van de mens in de organisatie, een rol waarin verandering, ontwikkeling en flexibiliteit van belang zijn maar juist ook de menselijke eigenschappen als samenwerken, creativiteit en inlevingsvermogen.

Vanuit de HR-professie wordt grote waarde gehecht aan een integrale en professionele HR-dienstverlening, passend bij goed en aantrekkelijk werkgeverschap, juist om hiermee een antwoord te kunnen geven op de maatschappelijke opgaven van nu en de toekomst. De grootste urgentie zit op dit moment bij het arbeidsmarktvraagstuk (werving en selectie van nieuwe medewerkers) gezien de enorme krapte en de grote wervingsbehoefte binnen de regio.

Het huidige systeem van werving en selectie van nieuwe medewerkers binnen de regio is ingericht als een administratieve en operationele HR-dienstverlening, gericht op een korte termijn behoefte per organisatie. Deze individuele aanpak van werving per functie werkt in deze krappe arbeidsmarkt niet meer. Naast het feit dat deze manier van werving én het aantal vacatures een te groot beslag legt op het team, past onze traditionele aanpak niet meer bij de arbeidsmarkt van vandaag. Onze huidige wervingsmethoden werken onvoldoende en recruitment is een bedrijfskritische functie geworden. We concurreren met elkaar om dezelfde kandidaten en we laten onvoldoende zien wat we als regio te bieden hebben. We zijn onvoldoende in staat nieuwe mensen aan ons te binden en huidige werknemers te behouden. Ons systeem is niet meer houdbaar om onze organisaties op een goede manier te bemensen. En dat gaat ten koste van de inzet voor de opgaven waar we voor staan.

Met de verwachting dat de krapte op de arbeidsmarkt nog jaren zal aanhouden, onder andere door de vergrijzing, is de noodzaak van een nieuwe strategische benadering van het arbeidsmarkt vraagstuk groot. Hiertoe is een besluitvormingsnotitie geschreven voor een nieuwe aanpak werving en selectie en wordt een investering gevraagd van onze klanten. De klantorganisaties erkennen de noodzaak tot verandering en staan achter een andere aanpak. Binnen de doorontwikkeling van de dienstverlening van de Servicegemeente Dordrecht is deze nieuwe aanpak een van de prioriteiten.

Sociaal

Financiering sociaal domein

De financiering van het sociaal domein is divers geregeld en in beweging. De lokale inzet is voor deze bestuursperiode tijdelijk verhoogd vanuit nog beschikbare reserves. Op basis van het politiek akkoord is hiermee tot en met 2026 extra ingezet op onder andere versterking sociale wijkteams, jongerenwerk, eenzaamheid, Dordtpas, ruimer minimabeleid, cliëntondersteuning, gratis sporten, schoolzwemmen en participatie. Ook wordt de inzet meer gericht op preventie, met als doel het voorkomen van problemen en (hogere) zorginzet. Vanuit de Agenda Dordrecht 2030 zijn daarnaast voor een langere periode (incidentele) middelen beschikbaar voor het Dordts Leerprogramma en Glansrijke toekomst. Ook deze inzet moet leiden tot een sterkere stad en inwoners én daarmee een positief effect op de gemeentelijke exploitatiebegroting.

Ook de financiering vanuit het rijk wijzigt van structureel breed inzetbare algemene middelen (Algemene uitkering) naar meer tijdelijk en integraal/gericht met inspannings- en resultaatverplichtingen. Er zijn nieuwe specifieke uitkeringen (SPUK) en subsidieregelingen voor bijvoorbeeld de inzet op sportdeelname, preventie en gezondheid. Het rijk geeft nu regelmatig voorrang aan de focusgebieden (waaronder Dordt west). Voor het nationaal programma Leefbaarheid en Veiligheid heeft het Rijk de ambitie uitgesproken om langdurig te blijven investeren. Op dit moment blijkt dat uit het feit dat bij verschillende regelingen de gebieden uit het nationaal programma voorrang krijgen.

Keuzes bij houdbare zorg en bestaanszekerheid

Er is sprake van verschillende ontwikkelingen binnen dit thema. Lokaal proberen we meer algemene en voorliggende voorzieningen te ontwikkelen om zo de stijgende vraag naar zorg en ondersteuning op het gebied van WMO (door onder andere maatschappelijke en demografische factoren) op te kunnen vangen. Daarnaast staat het aanbod ook onder druk door de langdurig krappe arbeidsmarkt. Tot slot neemt het kabinet maatregelen rondom de eigen bijdrage. Waarschijnlijk wordt het abonnementstarief voor de WMO-voorzieningen per 2025 afgeschaft. Ook de druk op de bestaanszekerheid (waaronder het minimabeleid) kan toenemen zeker bij een aanhoudende inflatie, die onvoldoende gecompenseerd wordt door loonstijgingen. Er moeten dan (scherpe) keuzes worden gemaakt op landelijk en lokaal niveau om de stijging van de kosten te beteugelen.

Tot slot stijgen de kosten van de uitvoering (i.c., cao's van personeel bij GR Sociaal en contractpartijen, die net als de gemeentelijke cao worden aangepast met stijgende loonkosten als gevolg).

Fysiek

Bouwkosten scholen

Per 1 januari 2021 is de gemeentelijke verantwoordelijkheid voor nieuwbouw en uitbreiding van scholen in het Primair en Speciaal Onderwijs door gedecentraliseerd aan Arcade).

Tussen begin 2021 en begin 2023 zijn de bouwkosten voor nieuwbouw met ca. 27% gestegen (bouwkosten index CBS). In 2023 wordt een verdere stijging verwacht. Deze excessieve bouwkostenstijging is hoofdzakelijk te verklaren uit stijgende kosten van bouwmaterialen (nasleep COVID-19 en gevolgen oorlog Oekraïne) en lonen (cao-lonen stijgen als gevolg van hoog inflatiepercentage). In de businesscase is een gemiddelde bouwkostenindexatie van 2% meegenomen, gebaseerd op een langjarig gemiddelde.

Arcade werkt momenteel aan nieuwbouw van een aantal scholen. Tot 2030 zijn ca. 5 nieuwe scholen gepland. In de businesscase bij de doordecentralisatie zijn deze investeringen meegenomen. Arcade heeft begin 2022 aangegeven dat de bouwkosten van deze projecten significant hoger zullen zijn en dit effect kan hebben op de uitvoering van de nieuwbouwplanning. In de overeenkomst met Arcade is opgenomen dat bij bijzondere omstandigheden waarbij de uitvoering van de zorgplicht in gevaar komt, gemeente en Arcade in overleg treden over de hoogte van de jaarlijkse vergoeding. Arcade heeft nog niet exact berekend wat het financiële effect is en in hoeverre deze kostenstijging opgevangen kan worden binnen de exploitatie. Deze analyse zal in de loop van 2023 gereed zijn. Uitgaande van de verwachte bouwkostenstijging van deze projecten (ca. 35%) betekent dit voor de projecten tot 2030 een extra kapitaalslast van maximaal € 200k per jaar. Deze stijging is structureel (afschrijftermijn van de investeringen is 40 jaar).

Integraal Huisvestingplan Voortgezet (speciaal) Onderwijs 2023-2038

Gemeente en schoolbesturen zijn gezamenlijk verantwoordelijk voor onderwijshuisvesting in het Voortgezet Onderwijs en het Voortgezet Speciaal Onderwijs. De gemeente financiert Nieuwbouw van scholen en de schoolbesturen zijn verantwoordelijk voor het onderhoud en exploitatiekosten van de gebouwen. Voor de scholen in het voortgezet onderwijs is een Integraal Huisvestingsplan Onderwijs (IHP-VO) in de maak. Met dit Integrale Huisvestingsplan (IHP) voor de komende 16 jaar sluiten de gemeente Dordrecht en de Dordtse schoolbesturen aan bij bestaande en nieuwe beleidsdoelen en ambities van het gemeentebestuur. Dordrecht is een aantrekkelijke onderwijsstad met een gevarieerd scholenaanbod en een regiofunctie. Om die aantrekkelijkheid te behouden en te versterken is een bouwopgave aan de orde die samenhangt met de ouderdom van bestaande panden en de afnemende technische en onderwijskundige functionaliteit. Daarnaast moeten alle panden worden verduurzaamd.

In totaal gaat dit IHP uit van een investeringsbehoefte van ca. € 150 miljoen over een bouwperiode van 16 jaar. Exacte omvang van de projecten, volgorde, locaties en ontwikkel mogelijkheden achterblijvende percelen moeten nog nader worden uitgewerkt. Voor deze onderzoeksfase zal in een later stadium een onderzoeksbudget worden aangevraagd. Uiteindelijk leidt dit tot een aanvullende kapitaallast in de begroting van ca. € 5.000.000 per jaar (rente 2% en afschrijftermijn 40 jaar, restwaarde 25%). Vervanging van bestaande gebouwen is niet opgenomen in de begroting. De huidige gebouwen zijn vrijwel afgeschreven.

Aanpak EnergieHuis

In 2014 is het EnergieHuis geopend. Zoals eerder aangegeven in deze kadernota zijn er sinds de start van de exploitatie van het vernieuwde EnergieHuis lekkages aan dak en gevel. Deze blijken niet eenvoudig te verhelpen. Voor het uitwerken van een renovatieplan en de aansluiting van de andere projecten is bij deze kadernota separaat een onderzoeksbudget aangevraagd. Rekening houdend met voldoende voorbereidingstijd is realisatie van de renovatie vanaf 2025 haalbaar.

Dagrecreatieterrein Nieuwe Dordtse Biesbosch

Het dagrecreatieterrein maakt onderdeel uit van de Nieuwe Dordtse Biesbosch. Op 18 oktober 2022 heeft de raad besloten om visie en kaders vast te stellen voor de doorontwikkeling van het dagrecreatieterrein. Ook is besloten een participatietraject op te starten om omwonenden, de stad en andere belanghebbenden te betrekken bij de inrichting van het dagrecreatieterrein. Dit proces vindt plaats in 2023 en 2024. Doel is dat dit leidt tot een maatvast schetsontwerp inclusief raming van het uitvoeringskrediet, dat in maart 2024 aan de raad wordt voorgelegd.